

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
& ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΑΑ
ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

9^{ης} ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2020

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΑΑ ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

9η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΑΑ) 2014 - 2020

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2020

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ε.Π.: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΓΙΝΕΤΑΣ
(ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ)**

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Κ. ΜΠΑΓΙΝΕΤΑΣ): Καλημέρα σας. Καλημέρα σε όλους. Καλημέρα και σε εσάς που είστε εδώ και σε όλους εσάς που είστε από μακριά. Η φετινή Επιτροπή Παρακολούθησης είναι μια ιδιαίτερη Επιτροπή Παρακολούθησης και είμαι σίγουρος ότι θα την απολαύσουμε και αυτή όπως απολαμβάνουμε και όλες τις υπόλοιπες.

Κύριε Υπουργέ, κύριοι Περιφερειάρχες, εκπρόσωποι της ΕΝΠΕ, κύριοι αντιπεριφερειάρχες, εκπρόσωπε και κύριε Προϊστάμενε της ΕΑΣ, κυρίες και κύριοι εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Κύριε Αλεξάντερ Μπάντοβιτς και κυρία Λουκία Καντάρη της αρμόδιας για την Ελλάδα γεωγραφικής μονάδας της DG AGRI, αξιότιμοι προσκεκλημένοι, αγαπητά μέλη της Επιτροπής και εκπρόσωποι όλων των υπηρεσιών και φορέων, καλώς ήρθατε.

Κυρίες και κύριοι, σας καλωσορίζουμε στις εργασίες της 9^{ης} συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής

Ανάπτυξης Ελλάδας 2014 – 2020 και σας ευχαριστούμε όλους για τη συμμετοχή σας.

Η σημερινή Επιτροπή Παρακολούθησης είναι διαφορετική από τις προηγούμενες, καθώς πραγματοποιείται διαδικτυακά εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων που ισχύουν λόγω της πανδημίας covid 19. Μια πανδημία που δοκιμάζει σκληρά την κοινωνία μας, την οικονομία μας, τις ίδιες τις ζωές μας, θέτοντας νέους όρους στον τρόπο που λειτουργούμε με πολλές ομολογουμένως δυσκολίες προσαρμογής στη νέα πραγματικότητα.

Υπό την έννοια αυτή καινοτομούμε σήμερα υιοθετώντας την διαδικτυακή επικοινωνία ως το μέσο για να συνενυρθούμε και να συζητήσουμε την πορεία του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020. Ας ελπίσουμε ότι σύντομα θα έχουμε την ευκαιρία να τα πούμε και από κοντά, επιστρέφοντας στην πολυπόθητη κανονικότητα που τόσο απροσδόκητα μας στέρησε ο κορωνοϊός.

Στο πλαίσιο της σημερινής συνεδρίασης θα έχουμε τη δυνατότητα αφ' ενός να κάνουμε μια επισκόπηση της μέχρι σήμερα προόδου του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, αφ' ετέρου να αναφερθούμε στις βασικές προτεραιότητες που θέτουμε από εδώ και στο εξής. Στο σημείο αυτό και πριν δώσουμε το λόγο για ένα σύντομο χαιρετισμό στους επίσημους προσκεκλημένους μας, θα ήθελα να ευχαριστήσω δημόσια τους εκπροσώπους της DG AGR I για την πολύτιμη υποστήριξη και συνεισφορά τους στην προσπάθεια που καταβάλλαμε τόσο για την άμεση υιοθέτηση μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας, όσο και για τη συνολικότερη επιτάχυνση και επίτευξη των στόχων του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης που θέσαμε μέσα από τις δυο τροποποιήσεις που υποβάλλουμε φέτος.

Πριν δώσω το λόγο για ένα σύντομο χαιρετισμό στους προσκεκλημένους μας, μερικές οδηγίες για τους συμμετέχοντες προκειμένου η όλη διαδικασία να κυλήσει ομαλά.

Ευχαριστώ και πάλι για τη συμμετοχή σας. Ο λόγος τώρα στον Υπουργό πρώτα για ένα σύντομο χαιρετισμό.

M. ΒΟΡΙΔΗΣ: Γραμματέα μου να ευχαριστήσω για την πρόσκληση και επίσης να ευχαριστήσω για όλη τη σκληρή δουλειά η οποία γίνεται από όλους σας για

να μπορέσουμε να έχουμε τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα και τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Η αλήθεια είναι ότι ο κορωνοϊός και τα περιοριστικά μέτρα που έχουμε πάρει για την αντιμετώπισή του περιμέναμε να επηρεάσουν και να επηρεάσουν δυσμενώς μια σειρά από μεγέθη, αλλά φαίνεται ότι εσείς έτσι καταφέρνετε και το πάτε ανάποδα. Και αυτό είναι εξαιρετικά θετικό. Είναι πολύ καλές οι επιδόσεις του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, παρά όπως είπα, τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες οι οποίες έχουν επικρατήσει λόγω των περιοριστικών μέτρων που έχουμε πάρει για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Οι επενδύσεις στον αγροδιατροφικό τομέα ξεπέρασαν τα 700 εκατομμύρια. Κατευθύνθηκαν μέσα από το ΠΑΑ το 2020 στην αγροτική παραγωγική οικονομία, εκτός από τις άμεσες ενισχύσεις του πυλώνα Ι, κάτι το οποίο αποτελεί μια από τις καλύτερες επιδόσεις διαχρονικά. Γι' αυτό και αξίζουν σε όλους σας πολλά συγχαρητήρια για τη σκληρή, επίπονη, μεθοδική και αποτελεσματική εργασία.

Η αλήθεια είναι ότι η συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και των Διαχειριστικών φορέων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τις Υπηρεσίες και τους φορείς που εμπλέκονται στην εφαρμογή του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης υπήρξε άριστη και ιδιαίτερα αποδοτική, αλλά εδώ οφείλω να μην παραλείψω και όχι για λόγους αβροφροσύνης, αλλά για λόγους πραγματικούς, την εξαιρετική συνεργασία την οποία είχαμε με τις περιφέρειες.

Οι περιφέρειες νομίζω ότι κατανόησαν πλήρως τους στόχους, την αναγκαιότητα, τη σημασία και επιτάχυναν σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο με τον οποίο προχωρήσαμε σε μια σειρά από μέτρα τα οποία λειτούργησαν και λειτούργησαν αποτελεσματικά.

Το 2020 δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στο επενδυτικό σκέλος του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης πάνω από 500 εκατομμύρια ευρώ υπερδεσμεύτηκαν για την έγκριση επιπλέον επενδύσεων στα σχέδια βελτίωσης, τη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων, τα τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα Leader.

Ενεργοποιήθηκε ο μηχανισμός των δηλώσεων πληρωμών και ξεκίνησαν οι πληρωμές. Εκεί νομίζω ότι πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι και η συνεργασία με τη ΜΟΔ λειτούργησε τελικά αποτελεσματικά. Είχαμε μερικά θέματα τα οποία έπρεπε να ρυθμίσουμε, αλλά νομίζω ότι τελικά ρυθμίστηκαν αποτελεσματικά και έτσι ξεκίνησαν οι πληρωμές και επιταχύνθηκε και η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης μέσω της διευρυμένης συμμετοχής των τραπεζών στο Ταμείο Εγγυήσεων που διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων.

Είχαμε μια συνάντηση με την Τράπεζα Πειραιώς. Θα ακολουθήσουν και άλλες συναντήσεις με τις άλλες τράπεζες προκειμένου να δούμε τα ζητήματα της χρηματοδότησης του αγροτικού τομέα. Η εικόνα η οποία μας μεταφέρεται κατ' αρχήν από την Τράπεζα Πειραιώς η οποία είναι και ο βασικός παίκτης στο κομμάτι της αγροτικής αγοράς είναι ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό η χρηματοδοτική ζήτηση εξυπηρετείται.

Με δυο λόγια ότι είναι σχετικά λίγες οι απορρίψεις, ότι οι αιτήσεις που υπάρχουν για χρηματοδότηση εν πολλοίς ικανοποιούνται, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα τα οποία τα κληρονομούμε από μια μακρά υφεσιακή περίοδο με την έννοια δηλαδή ότι ακόμα υπάρχουν άνθρωποι, ή εταιρείες οι οποίες δεν είναι επιλέξιμοι, δεν πληρούν χρηματοδοτικά κριτήρια και αυτοί εξακολουθούν να έχουν αυτή τη δυσκολία.

Φαντάζομαι ότι αυτό όσο θα ισχυροποιείται η ελληνική οικονομία τόσο θα βελτιώνονται αυτά τα μεγέθη και τόσο θα μπορούμε να έχουμε και καλύτερα αποτελέσματα σε αυτό το επίπεδο. Αλλά κατά τα λοιπά αυτοί οι οποίοι ζήτησαν και είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση με την έννοια ότι εκπληρώνουν χρηματοδοτικά κριτήρια, έχουν καλυφθεί και υπ' αυτή την έννοια φαίνεται ότι ένα χρηματοδοτικό κενό που υπήρχε στο παρελθόν αντιμετωπίζεται πια και θα αντιμετωπίζεται αποτελεσματικότερα με τις κινήσεις αυτές.

Είχαμε όλο αυτό το χρονικό διάστημα αναδείχτηκε και ακούστηκε πολλές φορές, ελπίζω να ακούγεται με ειλικρίνεια από όλες τις κατευθύνσεις αυτό, το πόσο σημαντικός είναι ο πρωτογενής τομέας και το πόσο δεν μπορεί να αποτελεί μοναδικό πυλώνα παραγωγικό στη χώρα μας ο τουρισμός, αλλά ότι πρέπει να αναδειχθούν και να προχωρήσουμε και στην περαιτέρω ενίσχυση και στήριξη του πρωτογενούς τομέα.

Κατ' επανάληψη έχω πει ότι αυτό προφανώς εμείς συμφωνούμε, το υποστηρίζουμε και υπερακοντίζουμε, αλλά για να λέγεται σοβαρά αυτό σημαίνει και μια σημαντική δέσμευση χρημάτων, γιατί η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα δεν μπορεί να γίνει επειδή το ευχόμαστε όλοι, θα γίνει στην πραγματικότητα αν δεχτούμε ότι υπάρχουν ανάγκες για επενδύσεις. Πρέπει να κατέβει η ψηφιακή τεχνολογία στο χωράφι, πρέπει να προχωρήσουμε στην εκμηχάνιση της ελληνικής γεωργίας, πρέπει να ενισχύσουμε τις θερμοτικές αποδόσεις, πρέπει να ενισχύσουμε την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Αυτά όλα ως στρατηγικές στοχεύσεις οι οποίες τελικώς δημιουργούν και εισόδημα για τους παραγωγούς μας, προφανώς δεν γίνονται γιατί θα το ευχηθούμε. Γίνονται γιατί θα αποφασίσουμε να δεσμεύσουμε πόρους σε μια στρατηγική ανάπτυξης και αυτοί οι πόροι θα χρησιμοποιηθούν με το καλύτερο δυνατό τρόπο για να φέρουν αυτά τα αποτελέσματα.

Ο κορωνοϊός έδειξε τι; Ενδεχομένως μας έφερε ξανά αντιμέτωπους με αλήθειες που συχνά ξεχνάμε. Ενώ είδαμε λοιπόν εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων που πήραμε για την αντιμετώπιση της πανδημίας να καταρρέουν τομείς παραγωγικοί που τους θεωρούσαμε πάρα πολύ ισχυρούς και αναπτυξιακούς πυλώνες και μοχλούς, εκείνο το οποίο επίσης είδαμε είναι ότι ο πρωτογενής τομέας άντεξε.

Τώρα γιατί έγινε αυτό; Έγινε για ένα πάρα πολύ απλό λόγο, τον οποίο νομίζω ότι τον καταλαβαίνουμε όλοι. Μπορούμε να περάσουμε, όπως φαίνεται, αρκετό χρονικό διάστημα, όχι ότι μας αρέσει, αλλά μπορούμε να το υπομείνουμε, χωρίς να ψωνίζουμε ρούχα, ή χωρίς να πηγαίνουμε να ακούσουμε μουσική σε δημόσιους χώρους, ή ακόμα ίσως και χωρίς να ψωνίζουμε βιβλία, αλλά δεν μπορούμε να περάσουμε ούτε μια εβδομάδα χωρίς να φάμε.

Άρα λοιπόν το κομμάτι της διατροφής αναδεικνύεται πάρα πολύ ισχυροκεντρικό και γι' αυτό και άντεξε. Σε αυτό το διάστημα υπήρξαν επίσης και εντυπωσιακές επιδόσεις της ελληνικής πρωτογενούς παραγωγής.

Θα το πω, γιατί είναι ένα από τα σημεία τα οποία βλέπουμε και τώρα στην ανάλυση που κάνουμε καθώς ετοιμάζουμε το στρατηγικό μας σχέδιο για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Το 2009 ξεκινήσαμε με ένα έλλειμμα εμπορικό στο ισοζύγιο μας, των αγροτικών προϊόντων, εισαγωγές

και εξαγωγές της τάξεως των 2 δις 600 εκατομμυρίων. Αυτό είναι το έλλειμμα μας το 2009. Το 2019 αυτό το έλλειμμα έκλεισε στα 600 εκατομμύρια. Είχαμε καλύψει τα 2 δις. Αλλά αυτό είναι μια θεαματική επίδοση για τους παραγωγούς μας, για την ελληνική γεωργία, την ελληνική κτηνοτροφία, την ελληνική αλιεία.

Και τα στοιχεία του Σεπτεμβρίου του 2020 είναι ότι έχουμε πλεόνασμα 227 εκατομμύρια. Δεν θα κλείσουμε, νομίζω πλεονασματική γιατί ο Οκτώβριος και ο Νοέμβριος δεν πήγανε σπουδαία, αλλά φαίνεται ότι ο Δεκέμβριος πηγαίνει λίγο καλύτερα, αλλά νομίζω ότι θα είμαστε μια ή άλλη στο να ισοσκελίσουμε ίσως να είμαστε λίγο πλεονασματικοί.

Άρα αυτό σημαίνει ότι καταρρέει ένας από τους βασικούς αστικούς μύθους τους οποίους έχουμε ακούσει όλο αυτό το χρονικό διάστημα το προηγούμενο, ότι η Ελλάδα δεν παράγει τίποτα, ότι εισάγουμε λεμόνια από εδώ και καρπούζια από εκεί και κρεμμύδια παραπέρα και ότι δεν κάνουμε τίποτα. Δεν είναι αλήθεια. Η αλήθεια είναι ότι πια ουσιαστικά εάν μιλήσουμε με λίγο πιο παρωχημένους όρους, η Ελλάδα είναι μια χώρα αυτάρκης, όχι υπό την έννοια ότι δεν εισάγει προϊόντα, προφανώς εισάγει, αλλά είναι μια χώρα η οποία παράγει τόσα όσα εισάγει, εξάγει τόσα όσα εισάγει. Άρα στην πραγματικότητα έχουμε ισορροπήσει αυτό το μέγεθος και νομίζω ότι όλοι μπορούμε να είμαστε περήφανοι γι' αυτό και προφανώς το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης έχει παίξει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο σε αυτή την επίδοση. Και αυτό είναι κάτι το οποίο πρέπει να το αναγνωρίσουμε.

Μέσα στον κορωνοϊό υπήρξαν τομείς που έκαναν πρωταθλητισμό. Σε μια δεδομένη στιγμή τα πορτοκάλια μας πήγαν εξαιρετικά καλά. Τα ακτινίδια μας κάνανε ιστορικό ρεκόρ. Θα κλείσουμε φέτος με ένα πολύ μεγάλο πλεόνασμα εξαγωγικό στα οπωρολαχανικά μας. Το ρύζι μας πήγε πολύ καλά. Σιτηρά εξαιρετικά, αλλά υπήρξαν και τομείς που εξαιτίας της διαφοροποίησης της καταναλωτικής συμπεριφοράς μέσα στον κορωνοϊό επλήγησαν διότι ο κορωνοϊός τι έκανε; Το κλείσιμο της εστίασης ουσιαστικά δημιούργησε διαφορές στις καταναλωτικές συνήθειες.

Αλιεύματα. Στην Ελλάδα τα τρώμε. Έχουμε συνηθίσει να τα τρώμε στην ταβέρνα. Τα τρώμε λιγότερο στο σπίτι. Άρα η αλιεία μας υπέστη εδώ ένα σημαντικό χτύπημα και εξαγωγικά, γιατί φαίνεται ότι αυτή τη συνήθεια δεν την έχουμε μόνο εμείς, την έχουνε και αλλού.

Κρασιά. Τα κρασιά μας έχουμε συνηθίσει να τα πίνουμε έξω. Επομένως πίνουμε λιγότερο στο σπίτι, άρα υπέστησαν μια πολύ μεγάλη πίεση σε ολόκληρη την Ένωση, αλλά και άλλοι τομείς.

Επίσης πρέπει να πω ότι η κυβέρνηση έκανε μια επιλογή. Δεν ήταν και αυτή αυτονόητη, ακούγαμε διάφορα στην αρχή, ότι έπρεπε να δώσουμε κάτι σε όλους, ότι έπρεπε να είναι οριζόντια η στήριξη, ότι σχεδόν έπρεπε να πάρει ένα χαρακτήρα επιδοματικής πολιτικής. Το αρνηθήκαμε αυτό. Δεν κάναμε επιδοματική πολιτική, δεν την πιστέψαμε καθόλου. Είπαμε ότι θα κάνουμε στοχευμένη στήριξη στους τομείς που πλήττονται. Δεν είναι καθόλου εύκολο ακόμα και τα logistics αυτού του πράγματος έχουν δυσκολία γιατί πρέπει να τεκμηριώνεις τη ζημία σε κάθε τομέα, θέλει σκέψη αρκετή αυτό, θέλει αρκετή δουλειά από την πλευρά των υπηρεσιών. Πρέπει και σε αυτό το σημείο να ευχαριστήσω την Ευρωπαϊκή Επιτροπή γιατί αυτές είναι ενισχύσεις οι οποίες εγκρίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πρέπει να πω εδώ ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρώτον μέχρι στιγμής τουλάχιστον, δεν έχει απορρίψει κανένα μας τέτοιο αίτημα, αλλά και δεύτερον πρέπει να πω ότι η ταχύτητα με την οποία ανταποκρίθηκε σε αυτό ήταν εντυπωσιακή.

Και μας έδωσε τη δυνατότητα να στηρίζουμε στοχευμένα και κατά τη γνώμη μου αποτελεσματικά κλάδους που πλήττονται. Το κάναμε όλο αυτό το χρονικό διάστημα, θα συνεχίσουμε να το κάνουμε.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης αξιοποίησε τις ευελιξίες εδώ οι οποίες δόθηκαν με προσωρινούς κανονισμούς από την πλευρά της Επιτροπής, από την πλευρά της Ένωσης και έτσι χρησιμοποιήσαμε μέτρο του ΠΑΑ ουσιαστικά εξαντλώντας τη νομική δυνατότητα που είχαμε και την οικονομική δυνατότητα που είχαμε δίνοντας μια στοχευμένη στήριξη ύψους 126 εκατομμυρίων ευρώ μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης στους ελαιοπαραγωγούς μας και από ότι μου λέει ο Κώστας είμαστε σε μια συνεννόηση τώρα, έχει κλείσει το μέτρο και νομίζω ότι μέχρι το τέλος του χρόνου 21 με 23 Δεκεμβρίου, υπολογίζουμε περίπου ότι θα γίνει και η καταβολή των χρημάτων. Ήταν ένα μέτρο το οποίο είχε εντυπωσιακή επιτυχία, 144.000 παραγωγοί μας θα λάβουν αυτό το μέτρο, θα λάβουν αυτή την ενίσχυση και νομίζω ότι είναι ένα μέτρο το οποίο έγινε δεκτό με πολύ μεγάλη και ανακούφιση και ενθουσιασμό από την πλευρά των παραγωγών μας.

Άρα το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και στο κομμάτι της αντιμετώπισης των επιπτώσεων κορονοϊού είχε πολύ σημαντικό ρόλο να παίξει και νομίζω ότι αυτό αναγνωρίζεται γενικώς.

Περνάμε πια στη μεταβατική περίοδο του '21 – '22. Περιμένουμε την οριστικοποίηση των κανονισμών, να δούμε ακριβώς το περιεχόμενό τους για να δούμε πώς αυτή η περίοδος η μεταβατική πριν την έναρξη της νέας προγραμματικής περιόδου, τις προβλέψεις που θα έχει και τις δυνατότητες που έχουμε και βέβαια είναι πολύ σημαντικό ότι από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουμε καταλήξει σε μια συμφωνία για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο που αφήνει περίπου τα ποσά της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στο ύψος που ήταν προηγουμένως. Άρα εδώ θέλω και από αυτό το βήμα να πω ότι η δουλειά η οποία έγινε από όλη την ομάδα η οποία έκανε τη διαπραγμάτευση και βεβαίως πρωτίστως και κυρίως από τον Πρωθυπουργό ήταν πολύ σημαντική στο να καταφέρουμε να ισορροπήσουμε σε αυτό το σημείο.

Το συμβούλιο Υπουργών έχει πια καταλήξει εν πολλοίς στα μείζονα ζητήματα της Αγροτικής Πολιτικής και νομίζω ότι εξελίσσεται και εξελίσσεται θετικά ο τριμερής διάλογος. Νομίζω θα φτάσουμε σε μια ισορροπία και στα ζητήματα αυτά και άρα μπροστά βρισκόμαστε στην καινούργια περίοδο στην οποία πρέπει να σχεδιάσουμε το στρατηγικό μας πλαίσιο. Έχουμε ξεκινήσει να δουλεύουμε σε αυτό. Ωριμάζουν πολλά μεγέθη γύρω από αυτό και νομίζω ότι θα εντείνουμε και τις συζητήσεις μας την αμέσως επόμενη περίοδο, το αμέσως επόμενο διάστημα για να καταλήξουμε στην πιο αποδοτική χρήση των ποσών που διατίθενται από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, αλλά εκεί θα πρέπει κανείς να δει μια περαιτέρω πρόκληση, μια περαιτέρω απαίτηση η οποία πια αναπτύσσεται και αυτή είναι το Ταμείο Ανάκαμψης.

Χθες στο Συμβούλιο Στρατηγικού Σχεδιασμού του Υπουργείου μας είχαμε τη δυνατότητα να ακούσουμε αρκετά για το Ταμείο Ανάκαμψης. Έχουμε κάνει από πλευράς Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης πολύ φιλόδοξες προτάσεις. Είμαστε πολύ ικανοποιημένοι να πούμε ότι από πλευράς Γραμματείας της κυβέρνησης που συντονίζει και του αρμοδίου αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών του κ. Σκυλακάκη που συντονίζει τη συνολική πρόταση της κυβέρνησης για τη χρήση των ποσών από το Ταμείο

Ανάκαμψης ουσιαστικά έχουν γίνει αποδεκτές όλες μας οι προτάσεις, όσες προτάσεις έχουμε θέσει αυτές που προωθήθηκαν. Θα περιμένουμε να δούμε βεβαίως να οριστικοποιηθούν από πλευράς Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αυτό το εργαλείο.

Λέω όμως ότι το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης μαζί με το Ταμείο Ανάκαμψης ουσιαστικά θα δημιουργήσουν πολύ σημαντικούς πόρους που θα εισρεύσουν στην προσπάθεια για την ενίσχυση της Αγροτικής Ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα στη χώρα μας.

Άρα μας περιμένει πολύ και σκληρή δουλειά. Προφανώς οι απαιτήσεις και οι φιλοδοξίες παραμένουν και ενισχυμένες. Είναι σαφές ότι θα ενσωματωθούν στην καινούργια Κοινή Αγροτική Πολιτική οι περιβαλλοντικές φιλοδοξίες καθώς η Ένωση φιλοδοξεί και σωστά φιλοδοξεί και είναι σωστή η κατεύθυνσή της αυτή και τη στηρίζουμε απολύτως να είναι η Ήπειρος η περιοχή, οι χώρες, οι οποίες θα έχουν διατροφική ασφάλεια από τη μια μεριά, αλλά ταυτόχρονα τις καλύτερες, τις βέλτιστες καλλιεργητικές με σεβασμό στο περιβάλλον και επομένως θα πηγαίνουμε σε μια όλο και πιο πράσινη γεωργία.

Αυτά όλα είναι ζητήματα τα οποία θα τα βρούμε μπροστά μας καθώς θα τα αντιμετωπίζουμε και θα ξεδιπλώνουμε τη δική μας στρατηγική για το ελληνικό σχέδιο.

Κλείνοντας εδώ εγώ θέλω να σας ευχαριστήσω για όλη τη σκληρή δουλειά, όσοι έχουν δουλέψει, τις Διαχειριστικές Αρχές, τους εργαζόμενους σε αυτές. Πραγματικά είναι εξαιρετικές οι επιδόσεις ειδικά του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Νομίζω ότι αποτελεί ένα σημείο και ένα παράδειγμα αναφοράς πια ο τρόπος που δουλεύει το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και να σας ενθαρρύνω προφανώς να συνεχίσετε ως Επιτροπή να εποπτεύετε με αυστηρότητα και προσοχή την εργασία η οποία γίνεται. Είναι πάρα πολύ χρήσιμη αυτή η διαδικασία της παρακολούθησης της εξέλιξης του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και να πω ότι πραγματικά νομίζω ότι μπαίνουμε σε μια φάση που ανατρέπουμε δεδομένα, ανατρέπουμε στερεότυπα, ανατρέπουμε αστικούς μύθους και βαδίζουμε σε μια πραγματικά ρωμαλέα πορεία για την Αγροτική Ανάπτυξη και τον πρωτογενή τομέα στη χώρα μας.

Κλείνω ευχαριστώντας σας για μια ακόμη φορά και παροτρύνοντάς σας να συνεχίσετε την εξαιρετική εργασία την οποία κάνετε. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε Υπουργέ για την παρέμβασή σας και τα καλά σας λόγια. Να συνεχίσω με τους προσκεκλημένους. Να δώσω το λόγο, από ότι βλέπω δεν υπάρχει κάποιος εκπρόσωπος της Ένωσης Περιφερειών προς το παρόν, να δώσω στον επόμενο το λόγο, τον κ. Φίρμπα. Εκπρόσωπο της ΕΑΣ και του Γενικού Γραμματέα ΕΣΠΑ για ένα σύντομο χαιρετισμό.

Κύριε Φίρμπα ο λόγος σε εσάς.

Ι. ΦΙΡΜΠΑΣ: Καλημέρα κ. Γενικέ, καλημέρα κ. Υπουργέ, καλημέρα σε όλους. Εκπροσωπώντας την Εθνική Αρχή Συντονισμού και συνολικότερα το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, να μπω κατευθείαν στο ψητό και να σας συγχαρώ για μια ακόμη φορά γιατί καταφέρνετε σε κάθε Επιτροπή Παρακολούθησης στην οποία έχω την τιμή να παρευρίσκομαι, να με εκπλήσσετε, να μας εκπλήσσεται όλους τόσο ευχάριστα.

Το ευφολόγημά μου της 1^{ης} Επιτροπής Παρακολούθησης ότι κάποιο μαγικό υγρό του Πανοραμίξ πρέπει να παίρνει το πρόγραμμα, πια παύει να ισχύει, γιατί είναι φανερό ότι έχετε πέσει στη μαρμίτα με το μαγικό υγρό και τα πράγματα πηγαίνουν, αυτό που λέμε στα νεοελληνικά κανόνι. Συγχαρητήρια λοιπόν. Πραγματικά έχετε κάνει εκπληκτική δουλειά. Είμαι στα κοινοτικά προγράμματα 5^η προγραμματική περίοδο πια και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης ποτέ δεν πήγαινε τόσο καλά. Ποτέ δεν το θυμάμαι, εγώ τουλάχιστον να πηγαίνει τόσο καλά.

Το ν+3 το καλύπτετε άνετα. Στις εντάξεις είσαστε πάνω από το 100%. Στην απορρόφηση πηγαίνετε εξαιρετικά, παρότι στα στοιχεία που εγώ βλέπω είναι κατώτερα από αυτά που βλέπω από τα κείμενά σας και φροντίστε κάτι δεν πάει καλά στην ενημέρωση. Εκεί φαίνεστε να είστε χαμηλότερα από το 58% που καταλαβαίνω ότι κινείστε και αυτό όχι μόνο ως αποτέλεσμα των δράσεων της πανδημίας, όχι μόνο από την παρέμβαση της πανδημίας που επίσης κάνατε μια εξαιρετική παρέμβαση βοηθώντας και στηρίζοντας με 144.000 περιπτώσεις που το είχαν τόση ανάγκη. Μακάρι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να είχε δώσει και στο Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης τη δυνατότητα να έχει διαθέσιμους περισσότερους τέτοιους έκτακτους πόρους.

Νομίζω ότι το πρόγραμμα πηγαίνει και θα συνεχίσει να πηγαίνει πάρα – πάρα πολύ καλά. Το ΕΣΠΑ τώρα, επίσης δείχνει μια πάρα πολύ δυναμική και ικανοποιητική εικόνα. Στο ΕΣΠΑ συνολικά το ποσοστό των ενταγμένων έργων ήδη έχει σχεδόν πλησιάσει το 130%. Στις συμβάσεις, μοναδικό επίσης όλα αυτά τα χρόνια που θυμάμαι για τέτοια περίοδο πλησιάζει το 90% και όσο πιο πολλές συμβάσεις έχουμε, όλοι οι έμπειροι γύρω από το εικονικό αυτό τραπέζι, γνωρίζουν ότι όταν έχεις συμβάσεις έρχονται και δαπάνες και πληρωμές.

Και η απορρόφηση πλησιάζει ήδη το 55%. Αυτά είναι στοιχεία που τα έχει ανάγκη σε δύσκολες περιόδους η ελληνική οικονομία, η ελληνική κοινωνία. Χρησιμοποιήσαμε στο ΕΣΠΑ συνολικά, όπως και στο Αγροτικής Ανάπτυξης με ευελιξία τους πόρους που έχουμε διαθέσιμους για να τους κατευθύνουμε εκεί που τα είχε ανάγκη πραγματικά η ελληνική οικονομία, η ελληνική επιχειρηματικότητα. Ρίξαμε στην οικονομία περισσότερο από 5,5 δισεκατομμύρια ευρώ με ταχύτατους ρυθμούς και ευχαριστούμε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Για μια ακόμη φορά θέλω να ευχαριστήσω την Επιτροπή γιατί πραγματικά έδειξε ότι αυτό το τάνκερ που όλοι ονομάζουμε γραφειοκρατία των Βρυξελλών, κατάφερε να μετατραπεί σε κρις κραφτ και σε χρόνους εξαιρετικούς να δώσει την κατάλληλη κανονιστική ευελιξία που χρειαζόταν όλη η Ευρώπη για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Και ευχαριστούμε γι' αυτό. Νομίζουμε ότι κάναμε καλή χρήση αυτών των ευελιξιών και νομίζω ότι όλα τα προγράμματα, όλες οι Διαχειριστικές Αρχές και κυρίως η οικονομία και η κοινωνία είναι ικανοποιημένοι από αυτή μας την προσπάθεια.

Σταματώ εδώ. Θα παρακολουθήσω όσο μπορώ και εγώ από κοντά τις εργασίες σας. Καλή δύναμη. Καλή συνέχεια και συγχαρητήρια για μια ακόμη φορά για την πάρα πολύ καλή δουλειά που κάνετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ κ. Φίρμπα. Και σε εσάς το ίδιο. Καλή συνέχεια και καλή δύναμη γιατί και εσείς στο ίδιο καράβι με εμάς είστε.

Να δώσω τώρα το λόγο στον εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον κ. Bartovic για ένα σύντομο χαιρετισμό.

S. BARTOVIC: Καλημέρα. Ελπίζω να με ακούτε όλοι καλά. Καλημέρα κ. Υπουργέ, καλημέρα κ. Πρόεδρε, καλημέρα σε όλους τους συμμετέχοντες, φίλους και φίλες στην Ελλάδα.

Βλέπετε πίσω μου έχω μια ωραία εικόνα που δείχνει πόσο μου λείπει η Ελλάδα. Προσπαθώ τουλάχιστον με αυτό τον τρόπο, με το back round μου να δείξω ότι είμαι κοντά σας.

Πραγματικά λυπάμαι που δεν μπορώ να βρίσκομαι αυτοπροσώπως μαζί σας σήμερα. Είναι ένας χρόνος που έχει περάσει από την τελευταία φορά που ήμουν στην Ελλάδα και ελπίζω ότι κάποια στιγμή του χρόνου θα μπορέσω να τα καταφέρω να έρθω.

Όπως ήδη ο Υπουργός μας είπε, καθώς και ο κ. Φίρμπας και ο Γενικός Γραμματέας, το πρόγραμμα πηγαίνει πάρα πολύ καλά μέχρι τώρα και εγώ το επιβεβαιώνω από την δική μας πλευρά, από την πλευρά της Επιτροπής έχουμε ένα στάνταρτ, ένα πρότυπο για να σταθμίζουμε την πρόοδο των πραγμάτων και από τα στοιχεία τα οποία έχω, τα οποία δεν θα τραβήξω από τις παρουσιάσεις τώρα, γιατί θα μιλήσουμε και για τα στοιχεία λίγο αργότερα, αλλά βλέπω ότι όλοι οι δείκτες πηγαίνουν πάρα πολύ καλά και η ρευστότητα προχωρά και διανέμεται με τον καλύτερο τρόπο.

Όπως έχω πει και παλιότερα, πλησιάζουμε στο τέλος του προγράμματος, παρά την παράταση που έχει πάρει, αλλά έχετε χρόνο και να ολοκληρώσετε την υλοποίηση όλων των προγραμμάτων που τρέχουν, και να κάνετε κάποιες πιθανές προσαρμογές για να χρησιμοποιήσετε με το βέλτιστο τρόπο τα κεφάλαια που έρχονται.

Θα έλεγα ότι εάν υπάρχουν κάποια σημεία τα οποία κρίνετε ως προβληματικά σε οποιοδήποτε ποσοστό στο πρόγραμμα, τώρα είναι ο κατάλληλος χρόνος να εστιάσετε σε αυτά για να τα βελτιώσετε. Σίγουρα θα υπάρχουν κάποιες ευκαιρίες να δείτε και τα στρατηγικά ζητήματα και πολύ γρήγορα εμείς θα είμαστε σε θέση να μπορούμε να φτιάξουμε ξανά ένα στρατηγικό πλάνο το οποίο θα τρέξει τις επόμενες χρονιές μετά την έγκριση της Επιτροπής και εκεί οι στρατηγικές αλλαγές μπορούν να αλλάξουν λίγο και τον προγραμματισμό των δράσεων εάν χρειαστεί.

Αυτή τη στιγμή συνεργαζόμαστε με την Επιτροπή και προσπαθούμε ν βρούμε ποιο θα είναι το καλύτερο πλάνο ανάκαμψης για την

Ελλάδα και θα ήθελα με αυτό τον τρόπο να σας προσκαλέσω και εσάς να εστιάσετε στα σημεία τα οποία θα ενισχύσουν την αγροτική ανάπτυξη προσέχοντας να μη μείνει απ' έξω οτιδήποτε θα μπορούσε να ενισχύσει την Αγροτική ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Θεωρώ ότι με τον τρόπο με τον οποίο έχει προγραμματιστεί η επόμενη περίοδος και η επόμενη στρατηγική, τα κεφάλαια θα μπορέσουν να φτάσουν στα κατάλληλα χέρια και να καλύψουν τις ανάγκες οι οποίες είναι πιο επείγουσες. Πιστεύω ότι η υλοποίηση του προγράμματος προχωρά καλά. Σίγουρα υπάρχουν κάποια κενά και όλοι θέλουμε να τα βελτιώνουμε σε κάθε επόμενη περίοδο, αλλά η Επιτροπή έχει κάνει το καλύτερο που μπορεί και θεωρώ ότι θα κάνει ακόμα κάτι καλύτερο στις επόμενες περιόδους.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τις ελληνικές αρχές για την πάρα πολύ καλή συνεργασία που έχουμε μέχρι τώρα. Οπωσδήποτε είμαστε ανοιχτοί. Σίγουρα είχαμε κάποιες διαφωνίες στο παρελθόν που πάντα λύναμε και με αυτό τον τρόπο θα συνεχίσουμε και στο μέλλον. Ευχαριστώ όλους, όχι μόνο το Υπουργείο, αλλά και όλες τις αρχές στην Ελλάδα που έχουν καταφέρει την καλή υλοποίηση αυτού του προγράμματος. Ευχαριστώ. Και θα παρακολουθήσω όλες τις συζητήσεις σήμερα με μεγάλο ενδιαφέρον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ αγαπητέ Sasha για τα σχόλια και θα ήθελα με την ευκαιρία αυτή να σας ευχαριστήσω και εγώ προσωπικά για τη στήριξη που μας έχεις δώσει σε όλα τα επίπεδα κατά τη διάρκεια της συνεργασίας μας. Είσαι πραγματικά ένας φίλος της Διαχειριστικής Αρχής και του υπουργείου και βέβαια όπως είπες και εσύ, η επόμενη περίοδος θα είναι η χρονιά της υλοποίησης των περισσότερων έργων τα οποία ολοκληρώνονται και θα έχουμε και τις πληρωμές.

Έχουμε μια γεμάτη χρονιά πέρσι, παρ' ότι θα είμαστε εν μέσω της πανδημίας ίσως και πάλι. Η μεγάλη πρόκληση, όπως είπες και εσύ είναι να σχεδιάσει κανείς την υλοποίηση του πλάνου ανάκαμψης και αυτό είναι στο στόχαστρο της Διαχειριστικής Αρχής και του Υπουργείου για να προσπαθήσουμε να είμαστε εγκαίρως έτοιμοι για κάθε χωριό, για κάθε καλλιέργεια, για κάθε κομμάτι της Αγροτικής Ανάπτυξης.

Ελπίζω του χρόνου αυτή την εποχή να είμαστε δια ζώσης στην Ελλάδα όλοι με φυσική παρουσία. Βέβαια πραγματικά η φωτογραφία που

έχεις βάλει στο back round είναι πάρα πολύ ωραία, αλλά ακόμα και το χειμώνα παρότι δεν κάνουμε μπάνιο στη θάλασσα, μπορούμε να περάσουμε πολύ ωραία στην Ελλάδα. Και ελπίζω να είσαι εδώ.

Ευχαριστώ για όλα όσα έχεις κάνει μέχρι σήμερα.

Από ότι βλέπω δεν υπάρχει κανένας άλλος για να κάνει ένα σύντομο χαιρετισμό. Δεν έχουμε κάποιον από την Ένωση Περιφερειών, θα ήθελα μόνο να σας αναφέρω ότι ο Υφυπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης, ο κ. Σκρέκας θα είναι και αυτός σύντομα κοντά μας σε επόμενο χρόνο. Θα μας ενημερώσει και θα του δώσουμε το λόγο για να κάνει το χαιρετισμό του.

Τώρα θα μου επιτρέψετε να περάσω και εγώ στη σημερινή εισήγηση. Μια συνοπτική εισήγηση και στη συνέχεια να περάσουμε στα επιμέρους θέματα της συνεδρίασης.

Όπως προανέφερα, σήμερα θα έχουμε την ευκαιρία να κάνουμε μια επισκόπηση της μέχρι σήμερα προόδου του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Να αναφερθούμε στις βασικές προτεραιότητες που θέτουμε και στις πρωτοβουλίες που έχουμε αναλάβει, ώστε να διασφαλίσουμε την επιτυχημένη υλοποίησή του. Ενώ ταυτόχρονα θα σας πω και δυο λόγια για τις εξελίξεις και την πρόοδο στη διαβούλευση και την προετοιμασία μας για τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Όσον αφορά τη μέχρι σήμερα πορεία του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, θα έλεγα ότι έχει μια πολύ καλή πρόοδο, καθώς τηρούμε σε μεγάλο βαθμό τα χρονοδιαγράμματα και τους στόχους που θέσαμε από την πρώτη στιγμή της συνεργασίας μας ως προς την επιτάχυνση και την απορρόφησή του, γεγονός που επιβεβαιώνει τη μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλεται από όλους μας.

Ταυτόχρονα όμως θα ήθελα να επισημάνω ότι χρειάζεται να εντατικοποιήσουμε περαιτέρω τις προσπάθειές μας δεδομένου ότι με το κλείσιμο του 2020 ολοκληρώνουμε και το 5^ο έτος υλοποίησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Γεγονός που επιβάλλει να προχωρήσουμε με μεγαλύτερες ταχύτητες στην εφαρμογή των μέτρων, με έμφαση σε εκείνα που έχουν τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα και συνεισφορά στους στόχους μας.

Επιχειρώντας ένα σύντομο απολογισμό του έργου της φετινής χρονιάς θα έλεγα ότι καταφέραμε να ανταποκριθούμε σε δυο βασικούς στόχους.

Πρώτον, στην ανάγκη άμεσης ανταπόκρισης στις δυσμενείς επιπτώσεις της πανδημίας του covid 19 στον αγροδιατροφικό τομέα και λήψη μέτρων για την ανακούφιση του παραγωγικού κόσμου. Και δεύτερον, στην επιτάχυνση της υλοποίησης και την προτεραιοποίηση ενεργοποίησης νέων δράσεων του ΠΑΑ που συνάδουν με τις κατευθύνσεις της νέας ΚΑΠ για μια περισσότερο πράσινη και ψηφιακή γεωργία, ώστε να εξασφαλίσουμε την ομαλή μετάβαση στη νέα προγραμματική περίοδο.

Ειδικότερα ως προς τον πρώτο στόχο αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κρίσης της πανδημίας covid επιλέξαμε να εξαντλήσουμε τις προβλεπόμενες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδοτικές δυνατότητες του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης ενεργοποιώντας το μέτρο 21 με την 7^η τροποποίηση του Προγράμματος για την ενίσχυση του ελαιολάδου με 126,3 εκατομμύρια ευρώ.

Το ελαιόλαδο αποτελεί στρατηγικό εθνικό προϊόν για τη χώρα μας με ισχυρή επίδραση στην κοινωνικοοικονομική συνοχή των αγροτικών μας περιοχών σε όρους απασχόλησης, αριθμό γεωργών και γεωργικών εκμεταλλεύσεων όγκου και αξίας παραγωγής εξαγωγών και ως εκ τούτου η στήριξη των 144.000 επαγγελματιών του κλάδου συνιστά αδήριτη ανάγκη και προτεραιότητα. Και εδώ αξίζει να τονίσουμε ότι για πρώτη φορά στα χρονικά των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, τέθηκε σε εφαρμογή με διαδικασίες εξπρές ένα μέτρο με τέτοια χρηματοδοτική βαρύτητα, γεγονός που οφείλεται στις συντονισμένες προσπάθειες και την εντατική συνεργασία των υπηρεσιών μας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τους εκπροσώπους της οποίας ευχαριστούμε ιδιαίτερα για άλλη μια φορά καθώς γνωρίζουμε τις δυσκολίες και τα εμπόδια που υπερέβησαν ώστε να εγκριθεί το αίτημά μας με την έβδομη τροποποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Να αναφέρω μόνο τις ημερομηνίες για να έχουμε και τα νούμερα. 16/10 στάλθηκε το αίτημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 10/11 εγκρίθηκε, 17/11 άνοιξε το μέτρο και ξεκίνησαν οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων και ο προγραμματισμός είναι, όπως ανέφερε και ο Υπουργός, 21 με 23/12 να έχουν καταβληθεί τα 126 εκατομμύρια. Δηλαδή

μιλάμε από 16 Οκτωβρίου μέχρι 20 Δεκεμβρίου. Προετοιμασία, αίτημα, έγκριση, τρέξιμο και πληρωμή. Νομίζω ότι δεν έχει ξαναγίνει αυτό.

Πιστεύουμε ότι η συγκεκριμένη προκήρυξη του μέτρου 21 σε συνδυασμό με τους πόρους ύψους 257 εκατομμυρίων ευρώ που θα πληρωθούν και φέτος μέσα από το μέτρο της εξισωτικής αποζημίωσης, καθώς και τα άλλα μέτρα που έχουμε προβλέψει από εθνικούς πόρους για την ανάσχεση της κρίσης της πανδημίας, θα συμβάλουν σημαντικά στη διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας και τη στήριξη του εισοδήματος των παραγωγών, ιδιαίτερα στις ορεινές, νησιωτικές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας μας.

Θυμίζω επίσης ότι σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέψαμε έγκαιρα μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων απλοποίησης διαδικασιών και κανόνων για τη διευκόλυνση των δικαιούχων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης Προγράμματος στην υλοποίηση των επενδυτικών του σχεδίων, όπως δυνατότητα εκχώρησης της δημόσιας δαπάνης και χορήγηση προκαταβολής, διεύρυνση επιλεξιμοτήτων, παρατάσεις προθεσμιών, αύξηση ποσοστού πληρωμής προκαταβολών. Αύξηση του αριθμού αιτήσεων πληρωμής. Μη απαίτηση διενέργειας επιτόπιων ελέγχων και άλλων πολλών, ενώ διευρύνθηκε και το πεδίο εφαρμογής του προσωρινού πλαισίου κρατικών ενισχύσεων για τη στήριξη των πληττόμενων επιχειρήσεων του γεωργικού τομέα από την κρίση του covid 19.

Ως προς το δεύτερο στόχο του προγραμματισμού μας, επιλέξαμε τη φετινή χρονιά να ενεργοποιήσουμε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής όπως το μέτρο 3.1 με 25 εκατομμύρια ευρώ, το οποίο αφορά στην υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας της βιολογικής παραγωγής.

Το μέτρο 5.1 με 15 εκατομμύρια ευρώ μέσα από το οποίο στοχεύουμε στην χρηματοδότηση επενδύσεων αντιχαλαζικής προστασίας, από παραγωγούς και συλλογικά σχήματα, ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία της παραγωγής τους από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Τη δράση 10.1.8 του Κομφούζιο με στόχο τον περιορισμό της εφαρμογής φυτοπροστατευτικών προϊόντων σε καλλιέργειες οπωροφόρων

δέντρων και αμπελιού δεσμεύοντας πόρους ύψους 30 εκατομμυρίων ευρώ για την ένταξη 5.013 δικαιούχων.

Το μέτρο των σχεδίων βελτίωσης για την εξοικονόμηση του νερού με 37 εκατομμύρια ευρώ για το οποίο δημοσιεύτηκε η σχετική υπουργική απόφαση εφαρμογής του και αναμένουμε την ολοκλήρωση του πληροφοριακού συστήματος για την προκήρυξή του.

Επίσης δίνοντας έμφαση στην ανάγκη του ψηφιακού μετασχηματισμού της γεωργίας και ειδικότερα στη δημιουργία δημοσίων υποδομών για τη διευκόλυνση πρόσβασης των παραγωγών και των κατοίκων της ελληνικής υπαίθρου σε ψηφιακές υπηρεσίες, όπως γεωργία και ηλεκτρονικό εμπόριο, προκηρύξαμε το μέτρο 7.3 ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών στις αγροτικές περιοχές του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης με 35 εκατομμύρια ευρώ.

Προτεραιότητα δίνουμε μέσα από το μέτρο αυτό στη δημιουργία, βελτίωση, ή επέκταση ευρυζωνικών υποδομών για την κάλυψη δυσπρόσιτων αγροτικών περιοχών ορεινών και νησιωτικών, συνεισφέροντας στην πρόσβαση σε γνώση, πληροφορίες και υπηρεσίες με το μικρότερο δυνατό κόστος και στην εν γένει άρση του απομονωτισμού.

Επιπλέον για τη στήριξη των αγροτικών περιοχών σε μετάβαση. Δηλαδή των περιοχών που υφίσταται τις επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης ανακοινώσαμε πρόσφατα τη προδημοσίευση της πρόσκλησης του μέτρου 6.1 εγκατάσταση νέων γεωργών στις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης και Φλώρινας με γνώμονα να παρασχεθεί δυνατότητα επαγγελματικής διεξόδου στους υποψηφίους που επλήγησαν από το κλείσιμο των λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ στις συγκεκριμένες περιοχές.

Στην ίδια κατεύθυνση με την 8^η τροποποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης που πρόσφατα θέσαμε υπόψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προβλέπουμε τη δυνατότητα διεύρυνσης της επιλεξιμότητας των περιοχών που εντάσσονται στο καθεστώς των περιοχών που πλήττονται από ειδικά μειονεκτήματα, δηλαδή στο μέτρο της εξισωτικής αποζημίωσης, με προσθήκη τοπικών κοινοτήτων στις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης, Γρεβενών και Αρκαδίας.

Επίσης στην ίδια τροποποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης προβλέπουμε την ενεργοποίηση ενός νέου μέτρου για την πρόληψη – αντιμετώπιση της πανώλης των χοίρων, καθώς και τη δυνατότητα τηλεκατάρτισης των νέων γεωργών από τον ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ δεδομένου των συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί από την πανδημία.

Ταυτόχρονα επιδιώκουμε στη συγκεκριμένη τροποποίηση τη μεταφορά των απαιτούμενων κοινοτικών πόρων και τη συγχρηματοδότηση της εξισωτικής αποζημίωσης του τρέχοντος έτους, ενώ διασφαλίζουμε την ενίσχυση του συνόλου των επιλέξιμων δικαιούχων του μέτρου 21 με τη μεταφορά ενός μικρού μέρους εθνικών πόρων της τάξης των 2 εκατομμυρίων ευρώ από τους αντίστοιχους που αποδεδμεύονται από το μέτρο 13.

Γι' αυτή τη μεταφορά θα θέλαμε τη συναίνεσή σας μέσω της εξουσιοδότησης της ειδικής υπηρεσίας διαχείρισης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης για διαβούλευσή της με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Εκτός των νέων προκηρύξεων που προανέφερα, σημαντική πρόοδος συντελέστηκε και στην εφαρμογή των μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης που έχουν εκχωρηθεί στις περιφέρειες.

Όπως τα σχέδια βελτίωσης και το Leader, καθώς έχουμε διαρκή και εποικοδομητική συνεργασία με όλες τις περιφέρειες μέσα από τακτικές τηλεσυσκέψεις με τους θεματικούς αντιπεριφερειάρχες και τις υπηρεσίες στο πλαίσιο της ομάδας συντονισμού και παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, που από κοινού συστήσαμε ώστε να επιταχυνθεί η υλοποίηση των επενδύσεων ιδιωτικών και δημοσίων.

Για τη στήριξη μάλιστα της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης στην ελληνική ύπαιθρο και τις αγροτικές μας περιοχές, καθώς και την τόνωση του επενδυτικού περιβάλλοντος εν μέσω της σφοδρής υγειονομικής και οικονομικής κρίσης του covid 19 προβήκαμε εντός του 2020 σε σημαντικές υπερδεσμεύσεις πόρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της τάξης των 500 εκατομμυρίων ευρώ σε προγράμματα όπως των σχεδίων βελτίωσης, της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων και του Leader.

Θυμίζω ότι διπλασιάσαμε τους πόρους για έγκριση επενδύσεων στα σχέδια βελτίωσης από 315 εκατομμύρια σε 600 εκατομμύρια ευρώ.

Διαθέσαμε πάνω από 40 εκατομμύρια επιπλέον των πόρων που είχαν διατεθεί στο πρόγραμμα της μεταποίησης, φτάνοντας στα 418 εκατομμύρια ευρώ, ενώ για τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις των προγραμμάτων Leader δεσμεύσαμε επιπλέον πόρους της τάξης των 170 εκατομμυρίων ευρώ στα 224 εκατομμύρια ευρώ που αρχικά προβλεπόταν.

Ταυτόχρονα σημαντικές είναι οι πρωτοβουλίες που αναλάβαμε στην κατεύθυνση της χρηματοδοτικής στήριξης των επενδύσεων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομίας. Μέσα από την πλήρη ενεργοποίηση και διεύρυνση της συμμετοχής του χρηματοπιστωτικού τομέα στα χρηματοδοτικά εργαλεία του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης με στόχο τη μόχλευση πόρων άνω των 400 εκατομμυρίων ευρώ. Ειδικότερα πέντε τράπεζες έχουν υπογράψει μέχρι σήμερα επιχειρησιακές συμφωνίες με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, το οποίο είναι ο διαχειριστής του Ταμείου Εγγυήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης που ενεργοποιήσαμε για την εξασφάλιση ρευστότητας στους επενδυτές των μέτρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Πρόκειται για τις τράπεζες Πειραιώς, Εθνική, Συνεταιριστική Θεσσαλίας, Συνεταιριστική Καρδίτσας, Pro Credit, ενώ άμεσα αναμένουν να υπογράψουν και η Eurobank και η Παγκρήτια.

Για άλλη μια φορά ένα μέτρο, μια πρωτοβουλία που για πρώτη φορά συστήθηκε, δημιουργήθηκε και λειτουργεί στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και στην ελληνική γεωργία.

Η σκληρή και συστηματική δουλειά που κάνουμε αποτυπώνεται και στις συνολικότερες επιδόσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης οι οποίες είναι πολύ ικανοποιητικές παρά την εξαιρετικά δύσκολη οικονομική συγκυρία. Έτσι έχουμε πετύχει από πολύ νωρίτερα την κάλυψη του κανόνα $n+3$, του στόχου δηλαδή πληρωμών που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το 2020.

Ταυτόχρονα οι εντάξεις έργων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης έχουν ξεπεράσει το 106% των διαθέσιμων πόρων του και η απορρόφησή του το 58% ποσοστό που θα αυξηθεί περαιτέρω φτάνοντας στο 65% με τις μεγάλες πληρωμές που αναμένονται μέχρι τέλος του έτους κυρίως

στην εξισωτική αποζημίωση και το μέτρο 21 προσδοκώντας να ξεπεράσουμε τα 700 εκατομμύρια ευρώ συνολικά για το 2020.

Η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να συνεχιστεί από όλους μας το ίδιο εντατικά μέχρι το τέλος του έτους, όπως επίσης και τη νέα χρονιά, ώστε να έχουμε ολοκληρώσει τις νομικές δεσμεύσεις και να έχουμε ξεκινήσει πληρωμές σε όλα τα μέτρα.

Δεν υπάρχουν περιθώρια για αστοχίες και καθυστερήσεις, δεδομένου ότι θα πρέπει να δοθεί ικανοποιητικός χρόνος για την υλοποίηση των έργων ιδιωτικών και δημοσίων μέχρι το τέλος του 2023 και βεβαίως να μην έχουμε ημιτελή έργα στο τέλος της προγραμματικής περιόδου. Δεν έχουμε άλλωστε την πολυτέλεια μεταφοράς τους ως ανειλημμένες υποχρεώσεις την επόμενη περίοδο όπου οι πιέσεις ως προς τον προϋπολογισμό της θα είναι μεγάλες.

Ταυτόχρονα τη νέα χρονιά θα κληθούμε να δεσμεύσουμε επιπλέον πόρους σε προκηρύξεις και νέα έργα στο πλαίσιο των προβλέψεων του μεταβατικού κανονισμού για τους πόρους του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου και του Ταμείου Ανάκαμψης που θα διατεθούν στη χώρα μας τη διετία 2021 – 2022. Γεγονός που μας επιφορτίζει με επιπλέον υποχρεώσεις στις οποίες θα πρέπει να ανταποκριθούμε με επιτυχία.

Τέλος στοίχημα για τους επόμενους μήνες αποτελεί και η ολοκλήρωση της προετοιμασίας που έχουμε ξεκινήσει σε μέτρα που θεωρούμε επίσης κρίσιμα για τη μετάβαση στη νέα προγραμματική περίοδο, όπως το μέτρο παροχής γεωργικών συμβουλών, όπου θυμίζω ολοκληρώσαμε με επιτυχία την πιστοποίηση και εγγραφή των γεωργικών συμβούλων στο σχετικό μητρώο του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ και συστήσαμε ομάδα εργασίας για την προετοιμασία του θεσμικού πλαισίου με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και βεβαίως του ΓΕΩΤΕΕ.

Καθώς και το επενδυτικό μέρος του μέτρου 16 της συνεργασίας και την προώθηση της καινοτομίας που ολοκληρώσαμε την πρώτη φάση αξιολόγησης και έγκρισης των επιχειρησιακών ομάδων συνεργασίας.

Με την ευκαιρία της σημερινής Επιτροπής Παρακολούθησης θα ήθελα επίσης να σας ενημερώσω συνοπτικά και για την πρόοδο σχετικά με

την προετοιμασία και διαβούλευση του στρατηγικού σχεδίου της νέας ΚΑΠ 2021 – 2027.

Ειδικότερα, συμμετέχουμε ενεργά στα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διαβούλευση των σχεδίων των νέων κανονισμών, αλλά και των προτάσεων της Επιτροπής για τις νέες στρατηγικές στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πράσινης συμφωνίας καταθέτοντας προτάσεις και διεκδικώντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα προς όφελος των εθνικών θέσεων και συμφερόντων.

Μάλιστα θα ήθελα να σας ενημερώσω για την επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων σχετικά με τους όρους του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου που θα κατευθυνθούν στη χώρα μας και οι οποίοι, όπως ανέφερε και ο Υπουργός μετά από παρέμβαση του ίδιου του Πρωθυπουργού, ανέρχονται στα ίδια περίπου επίπεδα με την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 19,3 δις ευρώ με ενισχυμένο το μεταρρυθμιστικό επενδυτικό σκέλος της νέας ΚΑΠ, τον πυλώνα II και βεβαίως τη συμφωνία του Συμβουλίου Υπουργών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως προς τα σχέδια των βασικών κανονισμών για τη νέα ΚΑΠ 2021 – 2027 και ιδιαίτερα το σκέλος αυτών που αφορούν την αυξημένη φιλοδοξία για το περιβάλλον και το κλίμα.

Ως προς την προετοιμασία του στρατηγικού σχεδίου της ΚΑΠ, προχωρήσαμε με τη shot analysis και τον προσδιορισμό των αναγκών του αγροδιατροφικού μας τομέα σε στενή συνεργασία με το σύμβουλό μας, ενώ ήδη τα αποτελέσματα της μελέτης έχουν τεθεί σε διαβούλευση στις αρμόδιες θεματικές ομάδες, ενώ παρουσιάστηκαν και σε ειδική συνεδρίαση της Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου της Βουλής.

Για την αρτιότερη προετοιμασία του Υπουργείου μας για τη νέα Προγραμματική Περίοδο και την ανταπόκριση σε κανονιστικές υποχρεώσεις του στρατηγικού μας σχεδίου προχωρήσαμε στη σύναψη διεθνούς συμφωνίας συνεργασίας με την Παγκόσμια Τράπεζα στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Η συμφωνία έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή, αφού υπεγράφη από τον Υφυπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Σκρέκα και κυρώθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο.

Είμαστε επίσης σε στενή συνεργασία και επικοινωνία με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, DG AGRI και Geo Hab με

τις οποίες και διαβουλευόμαστε στη βάση της προόδου κατάρτισης του στρατηγικού σχεδίου. Μάλιστα πρόσφατα διαβουλευτήκαμε επί σχεδίων συστάσεων που απηύθυναν σε κάθε κράτος μέλος στη βάση διαγνωστικής ανάλυσης που συνέταξαν για την κατάσταση του αγροδιατροφικού μας τομέα και των αγροτικών τους περιοχών.

Συνεχίζουμε την υλοποίηση του πλάνου μας για την ευρύτερη διαβούλευση της νέας ΚΑΠ. Ειδικότερα εντός του 2020 και παρά τις δυσκολίες που προκάλεσε η έλευση της πανδημίας του covid 19, συμμετείχαμε ενεργά στην 28^η Agrotica στη Θεσσαλονίκη με εκδηλώσεις ενημέρωσης. Πραγματοποιήσαμε έξι ημερίδες διαβούλευσης σε Καβάλα, Αλεξανδρούπολη, Άρτα, Ιωάννινα, Σκάλα Λακωνίας και Καλαμάτα.

Διοργανώσαμε τηλεδιασκέψεις διαβούλευσης με την Ένωση Περιφερειών και τους θεματικούς αντιπεριφερειάρχες αγροτικού τομέα όλων των Περιφερειών. Απευθυνόμαστε τακτικά και διαδικτυακά σε όλα τα μέλη του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου ενημερώνοντας για τις εξελίξεις, ενώ προγραμματίζουμε και τηλεφωνική λόγω των συνθηκών πανελλαδική έρευνα διαβούλευση που θα απευθύνεται σε παραγωγούς σχετικά με τις αλλαγές και τις προσκλήσεις της νέας ΚΑΠ.

Κυρίες και κύριοι κλείνω λέγοντας ότι με το συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχεδιασμό αφ' ενός για το τρέχον Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και αφ' ετέρου για το στρατηγικό σχεδιασμό της νέας ΚΑΠ, προσδοκούμε να συμβάλλουμε ουσιαστικά τόσο στην ανάσχεση της οικονομικής κρίσης που βιώνει ο παραγωγικός ιστός της χώρας μας, όσο και στη δομική ανασυγκρότηση του πρωτογενή μας τομέα, ώστε να καταστεί περισσότερο έτοιμος για την επόμενη μέρα σε όρους βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας.

Με αυτές τις σκέψεις θα ήθελα να σας καλωσορίσω και πάλι στην 9^η Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και να σας ζητήσω να καταβάλλουμε από κοινού κάθε δυνατή προσπάθεια για την επίτευξη των στόχων που έχουμε θέσει. Σας ευχαριστώ πολύ και για την παρουσία σας και για τη βοήθειά σας.

Υπουργέ μπορείτε να αποδεσμευτείτε ελεύθερα τώρα. Εμείς θα συνεχίσουμε με τα υπόλοιπα σημεία της ατζέντας.

Να προχωρήσουμε με τα επιμέρους θέματα της σημερινής συνεδρίασης. Αρχικά να ξεκινήσουμε με την έγκριση των πρακτικών της προηγούμενης Επιτροπής Παρακολούθησης. Εάν δεν υπάρχει κάποιο σχόλιο ή ερώτημα. Όχι.

Εγκρίνονται και προχωράμε.

Προχωράμε με τις παρουσιάσεις από τα στελέχη της Διαχειριστικής Αρχής της Προόδου Υλοποίησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και της ενεργοποίησης των χρηματοδοτικών του εργαλείων, αφού πρώτα σας ευχαριστήσω για τη συναίνεση που παρείχατε ως μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης στις δυο τροποποιήσεις που εντός του έτους εισηγηθήκανε μέσω των αντίστοιχων γραπτών διαδικασιών.

Ο κ. Παππάς Δημήτρης Προϊστάμενος της Μονάδας Χρηματοοικονομικών Ροών και ΟΠΣΑΑ έχει το λόγο.

Δ. ΠΑΠΠΑΣ: Ευχαριστώ πολύ κ. Πρόεδρε. Εγώ θα σας παρουσιάσω την πορεία υλοποίησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης εστιάζοντας στα στοιχεία που αφορούν την υλοποίηση εντός του τρέχοντος έτους.

Θα ξεκινήσω με μερικά γενικά στοιχεία. Οι εντάξεις ανέρχονται στα 6 δισεκατομμύρια ευρώ σε όρους δημοσίας δαπάνης και σε όρους ενωσιακής συμμετοχής στα 5,028 δισεκατομμύρια ευρώ.

Οι δαπάνες έχουν υπερβεί τα 3 δισεκατομμύρια ευρώ και σε όρους ενωσιακής συμμετοχής τα 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι νέες προσκλήσεις είναι στο ύψος των 4,4 δισεκατομμυρίων ευρώ. Ποσοστιαία μπορούμε να πούμε ότι αυτή τη στιγμή απορρόφηση σε όρους ενωσιακής συμμετοχής είναι στα 58,5% και η πρόβλεψή μας είναι ότι το έτος θα κλείσει με απορρόφηση πάνω από 65% εφόσον βέβαια υπολογίζουμε σε αυτό την πληρωμή της εξισωτικής και του μέτρου 21. Οι εντάξεις ανέρχονται στο 106% του προγράμματος και οι νομικές δεσμεύσεις έχουν υπερβεί το 93%.

Πάμε να δούμε μερικά αναλυτικά στοιχεία, τις εντάξεις ανά μέτρο. Οι εντάξεις, όπως σας είπα και πριν, έχουν προσεγγίσει τα έξι δισεκατομμύρια ευρώ. Τα μέτρα που συνεισφέρουν σε αυτό το ποσό είναι κυρίως το μέτρο 10, 11 και 13. Πρώτο μέτρο όμως είναι το μέτρο 4 που με τις υπερδεσμεύσεις που δώσαμε στα σχέδια βελτίωσης στα εγγειοβελτιωτικά και στη μεταποίηση, έχουν ξεπεράσει τα 2 δισεκατομμύρια ευρώ τις εντάξεις.

Ίδια είναι και η πορεία των νομικών δεσμεύσεων με συνολικό ύψος νομικών δεσμεύσεων που ανέρχονται στα 5,4 δισεκατομμύρια ευρώ. 10, 11, 13 και μέτρο 4 συνεισφέρουν στις νομικές δεσμεύσεις μέχρι σήμερα.

Οι πληρωμές έχουν υπερβεί τα 3 δισεκατομμύρια ευρώ. Το μέτρο 13 είναι αυτό που συνεισφέρει περισσότερο από όλα τα μέτρα. Ακολουθούν το μέτρο 4, το μέτρο 11 και το μέτρο 10.

Για το 2020 οι πληρωμές αυτή τη στιγμή που μιλάμε έχουν υπερβεί τα 320 εκατομμύρια ευρώ. Το μέτρο 11 είναι αυτό που έχει συνεισφέρει τις περισσότερες πληρωμές. Ακολουθεί το μέτρο 10 και το μέτρο 4.

Η συμβολή συνολικά των μέτρων στην απορρόφηση από την αρχή της προγραμματικής περιόδου, φαίνεται στο διάγραμμα αυτό, το μέτρο 13 με 35% έχει τη μεγαλύτερη συμβολή στην απορρόφηση. Ακολουθεί το μέτρο 11, το μέτρο 4 και το μέτρο 6.

Τα επόμενα δυο διαγράμματα ουσιαστικά δείχνουν ότι δεν είμαστε η μοναδική χώρα που το μέτρο 11 και το μέτρο 13 συνεισφέρει τόσο πολύ στο πρόγραμμα, αναφορικά με τις πληρωμές, βλέπετε ότι υπάρχουν και άλλες χώρες που έχουν αρκετά αυξημένη συνεισφορά και του μέτρου 11, αλλά και του μέτρου 13 στις πληρωμές και στην απορρόφηση μέχρι σήμερα.

Για το $n+3$ αναφέρθηκε και πριν ότι έχουμε ήδη υπερβεί το στόχο μας για φέτος και πιστεύουμε ότι και αντίστοιχη πορεία θα ακολουθήσουμε και για το 2021. Να μείνουμε λίγο σε αυτό το διάγραμμα. Απεικονίζει ποια είναι η πορεία των πληρωμών ανά έτος από την αρχή της προγραμματικής περιόδου. Βλέπουμε ότι με βάση και τις προβλέψεις μας, φέτος θα υπερβούμε τα 700 εκατομμύρια ευρώ, γεγονός που σημαίνει ότι θα είναι η δεύτερη καλύτερη χρονιά από την αρχή της προγραμματικής περιόδου μετά το 2017 οπότε και κάναμε πληρωμές ύψους 784 εκατομμυρίων ευρώ.

Υπάρχει όμως ένα ποιοτικό χαρακτηριστικό που τη διαφοροποιεί τη φετινή χρονιά σε σχέση με το 2017 και αυτό είναι το γεγονός ότι φέτος το 90% των πληρωμών αφορά πληρωμές νέων εντάξεων, νέων μέτρων, ενώ το 2017 το μεγαλύτερο ποσοστό 64% περίπου αφορούσαν πληρωμές ανειλημμένων υποχρεώσεων.

Όπως σας είπα και πριν, οι πληρωμές φέτος θα ξεπεράσουν τα 700 εκατομμύρια ευρώ. Πιστεύουμε ότι θα προσεγγίσουμε τα 710 εκατομμύρια ευρώ. Αυτή είναι η κατάταξη της χώρας μας μέχρι και το Q3, δηλαδή μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου τρέχοντος έτους, αναφορικά με εντάξεις και πληρωμές. Βλέπουμε ότι σε επίπεδο εντάξεων είμαστε πάνω από το μέσο όρο, κοινοτικό μέσο όρο. Σε επίπεδο πληρωμών είμαστε χαμηλότερα από το κοινοτικό μέσο όρο. Αυτό είναι δικαιολογημένο, αφού παραδοσιακά, ιστορικά, το μεγαλύτερο όγκο των πληρωμών το κάνουμε εντός του Δεκεμβρίου όταν καθέτως πληρώνεται η εξισωτική και φέτος θα έχουμε και επιπλέον πληρωμές που αφορούν το μέτρο 21. Τα 126 εκατομμύρια ευρώ.

Αυτά αναφορικά με τη γενική εικόνα του προγράμματος. Πάμε να δούμε τώρα αναλυτικά ανά μέτρο, ποια είναι η πορεία μέχρι σήμερα. Για το μέτρο 1 που αφορά την κατάρτιση έχουν ολοκληρωθεί 484 προγράμματα κατάρτισης που αφορούν 9.000 νέους αγρότες. Πρέπει όμως να σημειώσω ότι λόγω των ειδικών συνθηκών για δεύτερη φορά έχουν ακυρωθεί τα προγράμματα κατάρτισης σε όλη τη χώρα. Αυτό που πρέπει να σημειώσουμε είναι ότι με τη νέα τροποποίηση που κατατίθεται άμεσα θα γίνει μια προσπάθεια τροποποίησης του τεχνικού δελτίου του μέτρου, ώστε να εφαρμοστεί και τηλεκπαίδευση, ώστε να υλοποιηθούν πιο γρήγορα τα προγράμματα κατάρτισης των νέων αγροτών.

Για το μέτρο 2, το μέτρο των γεωργικών συμβούλων, τον Ιούλιο εκδόθηκε και στη συνέχεια έγινε δεκτή από τον υπουργό η γνωμοδότηση του ΝΣΚ η οποία αναφέρει ότι μπορούμε να κάνουμε πρόσκληση μέσω δημόσιας ανοιχτής πρόσκλησης υποβολής αιτήσεων. Έχει ήδη διαμορφωθεί και είναι σε υπηρεσιακή διαβούλευση η υπουργική απόφαση λεπτομερειών του μέτρου.

Σύντομα θα ξεκινήσουν εργασίες του πληροφοριακού συστήματος που θα υποστηρίξει την υλοποίηση του μέτρου εντός του 2021. Και όσον αφορά το σύστημα παροχής συμβουλών, ήδη υπάρχει η πιστοποίηση πάνω από 3.000 γεωργικών συμβούλων προκειμένου αυτοί να χρησιμοποιηθούν σαν σύμβουλοι κατά την υλοποίηση του μέτρου.

Για το μέτρο 3. Είναι ένα από τα μέτρα που υπολειπόταν σε προσκλήσεις. Δεν είχαμε κάνει πρόσκληση μέχρι το τέλος του προηγούμενου έτους. Είναι στον αέρα η πρώτη πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, προϋπολογισμού 25 εκατομμυρίων ευρώ με περίοδο υποβολής αιτήσεων

9/11 έως 18/12. Έχει παρθεί μια απόφαση για παράταση του χρόνου υποβολής των αιτήσεων στήριξης.

Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει τόσο μεγάλο ενδιαφέρον. Συνολικά 3.217 αιτήσεις έχουν κατατεθεί. Οι περισσότερες εκ των οποίων είναι σε πρόχειρη μορφή και ο συνολικός επιχορηγούμενος προϋπολογισμός ανέρχεται στο 1,4 εκατομμύρια ευρώ.

Το μέτρο 4 και αναφορικά με τα σχέδια βελτίωσης αναφέρθηκε ότι έχει δοθεί υπερδέσμευση ύψους 276 εκατομμύρια ευρώ περίπου. Εκκρεμούν οι ενστάσεις, η διαδικασία ολοκλήρωσης των ενστάσεων σε δυο περιφέρειες. Όταν ολοκληρωθεί και αυτή η διαδικασία η υπερδέσμευση θα ανέλθει στην προγραμματική μας δέσμευση για 300 εκατομμύρια ευρώ.

Οι πληρωμές μέχρι τώρα είναι στα 19 εκατομμύρια ευρώ. Το μεγαλύτερο μέγεθος όμως αναφέρεται σε προκαταβολές. Πρέπει να σημειώσουμε ότι υπάρχει πολύ μεγάλος όγκος αιτήσεων αυτή τη στιγμή στο πληροφοριακό σύστημα κρατικών ενισχύσεων, οι περισσότερες εκ των οποίων όμως είναι σε πρόχειρη μορφή. Βλέπετε εδώ πέρα ανά περιφέρεια με πράσινο είναι τα αξιολογημένα αιτήματα και με το μωβ χρώμα είναι τα αιτήματα που υπάρχουν ανά περιφέρεια που περιμένουν να αξιολογηθούν και να πληρωθούν. Είναι ένα από τα μέτρα που πιστεύουμε ότι το νέο έτος θα μας δώσουνε αρκετές δαπάνες.

Για το μέτρο της μεταποίησης, το 4.2. δύο είναι οι προσκλήσεις. Έχει ήδη δοθεί υπερδέσμευση 250 εκατομμύρια ευρώ. Έχουν γίνει οι πληρωμές ύψους, αυτή τη στιγμή είναι περίπου 20 εκατομμύρια ευρώ. Υπάρχουν μάλιστα και 50 οριστικοποιημένα αιτήματα πληρωμής ύψους 25,8 εκατομμύρια ευρώ που αναμένονται να πληρωθούν και είναι στη διαδικασία επεξεργασίας από τις ΔΑΟΠ και από την Υπηρεσία προς πληρωμή. Αυτό αφορά το 4.2.1.

Για το 4.2.2. υπάρχουν 4 αιτήματα πληρωμής ύψους 2 εκατομμυρίων ευρώ. Εκτός όμως από τη μεγάλη μεταποίηση, όπως λέμε, υπάρχει και η μεταποίηση που αφορούσε έργα κάτω από 600.000 ευρώ. Πέντε προσκλήσεις εκδόθηκαν από πέντε περιφέρειες. Δεν υπήρχε τόσο μεγάλη ζήτηση για προσκλήσεις ύψους 21,5 εκατομμύρια ευρώ οι αιτήσεις ανήλθαν μόλις στα 7,6 εκατομμύρια ευρώ.

Το πλεονάζον ποσό έχει ήδη μεταφερθεί στο Leader, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στην αντίστοιχη υποδράση της μεταποίησης. Ακόμα δεν έχουμε εντάξεις από τις περιφέρειες.

Για τα μεγάλα εγγειοβελτιωτικά έργα, δηλαδή για τα έργα πάνω από 2,2 εκατομμύρια ευρώ, υπάρχουν 31 έργα που έχουν ενταχθεί ύψους 448 εκατομμύρια ευρώ, σε 13 εκ των οποίων έχουν εγκριθεί οι αιτήσεις διακήρυξης προκειμένου να προχωρήσουν στο επόμενο στάδιο.

Γι' αυτά που αφορούν τις περιφέρειες, δηλαδή για έργα μέχρι 2,2 εκατομμύρια ευρώ και οι 13 περιφέρειες εξέδωσαν πρόσκληση συνολικού προϋπολογισμού 120,4 εκατομμύρια ευρώ. Οι αιτήσεις ανήλθαν στα 109 εκατομμύρια ευρώ. Αυτό που πρέπει να παρατηρήσουμε είναι ότι σε 4 περιφέρειες παρόλο που εκδόθηκαν προσκλήσεις, δεν υπήρχαν αιτήσεις γεγονός που αναδεικνύει ότι δεν υπήρχαν ώριμες προτάσεις από τους δικαιούχους.

Για το μέτρο της αγροτικής οδοποιίας 160 ενταγμένα έργα συνολικού προϋπολογισμού 70,6 εκατομμυρίων ευρώ. Ήδη πολλά από αυτά έχουν αναδόχους και έχουν ξεκινήσει σε μερικά από αυτά και οι πληρωμές.

Το επόμενο μέτρο είναι το 5.1, που αφορά επενδύσεις σε προληπτικές δράσεις που αποσκοπούν στη μείωση των επιπτώσεων. Έχουν εκδοθεί δυο προσκλήσεις. Η πρώτη πρόσκληση ήταν 12,5 εκατομμύρια ευρώ και αφορούσε εντάξεις 422 δικαιούχων. Το πληροφοριακό σύστημα κρατικών ενισχύσεων είναι ήδη έτοιμο και αναμένονται να ξεκινήσουν άμεσα οι πληρωμές για την πρώτη πρόσκληση.

Στον αέρα αυτή τη στιγμή είναι η δεύτερη πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, συνολικού προϋπολογισμού 15 εκατομμυρίων ευρώ με ημερομηνία λήξης υποβολής των αιτήσεων την 1/3/2021. Το διάγραμμα αυτό ουσιαστικά δείχνει ένα ποιοτικό χαρακτηριστικό της πρώτης πρόσκλησης. Ο μεγαλύτερος αριθμός των αιτήσεων αφορούσε έργα απλής αντικατάστασης, 290 και στη συνέχεια νέα κατασκευή.

Για το υπομέτρο 6.1 που αφορά νέους αγρότες, όπως σας είπα και πριν είναι η διαδικασία η κατάρτισή τους. Πολλοί όταν ολοκληρωθεί η κατάρτιση και ολοκληρωθούν και οι επιτόπιοι έλεγχοι από τις περιφέρειες, από τις ΔΑΟΠ, τότε θα αρχίσει και η καταβολή της δεύτερης δόσης που είναι

και η εξόφληση. Αναμένεται και αυτό το μέτρο να συνεισφέρει σημαντικά στην απορρόφηση της νέας χρονιάς.

Για το μέτρο που αφορά τις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις έχουν ολοκληρωθεί οι εκδικάσεις των ενστάσεων σε όλες τις περιφέρειες. Έχουν τροποποιηθεί οι αποφάσεις ένταξης και αναμένεται να ξεκινήσει με το νέο έτος η κατάρτιση, όπως προβλέπει το τεχνικό δελτίο του μέτρου.

Για το υπομέτρο 7.1 έχουν εκδοθεί δυο προσκλήσεις. Έχουν ενταχθεί τρεις προτάσεις που αφορούν τις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, της Δυτικής Ελλάδας και της Κρήτης και ήδη έχουν πληρωθεί κάποιοι από τους δικαιούχους. Αναμένεται μάλιστα να εκδοθεί και τρίτη πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος εντός του νέου έτους.

Για το μέτρο της ευρυζωνικότητας ήταν ένα υπομέτρο το οποίο δεν είχαμε κάνει την πρόσκληση. Έχει εκδοθεί πια η πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. 35 εκατομμύρια ευρώ ο προϋπολογισμός. Η ημερομηνία λήξης της υποβολής της μοναδικής πρότασης είναι 31/12/2020. Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που μας δόθηκε από τον ΕΦΔ. Μέχρι τέλος Ιανουαρίου θα έχει εκδοθεί η απόφαση ένταξης. Η επόμενη φάση θα ολοκληρωθεί το Φεβρουάριο του 2021 και το φθινόπωρο του 2021 θα έχουμε και την υπογραφή των επτά συμβάσεων σύμπραξης.

Για το μέτρο 8 και πιο συγκεκριμένα τα υπομέτρα 8.3 και 8.4, οι προσκλήσεις που εκδόθηκαν είχαν σαν αποτέλεσμα να κατατεθούν 155 αιτήσεις συνολικού προϋπολογισμού 141,2 εκατομμυρίων ευρώ. Είναι στη διαδικασία η αξιολόγηση των αιτήσεων στήριξης από τις περιφέρειες και προβλέπεται ότι εντός του '21 θα έχουμε και τις πρώτες αποφάσεις ένταξης.

Για το μέτρο 9 που αφορά τη σύσταση ομάδων και οργανώσεων παραγωγών. Είναι από τα μέτρα που η υλοποίησή τους κυλάει αρκετά ομαλά. Μέχρι την 1/12 πάνω από 10,5 εκατομμύρια ευρώ έχουν πληρωθεί σε δικαιούχους του προγράμματος.

Για το μέτρο 10 που αφορά ενισχύσεις για το περιβάλλον και το κλίμα, έχει ήδη, όπως γνωρίζετε, δοθεί η προκαταβολή για το έτος εφαρμογής 2020, συνολικού ύψους 48,67 εκατομμύρια ευρώ. Αντίστοιχα για το μέτρο της βιολογικής καλλιέργειας, βιολογικής γεωργίας και βιολογικής κτηνοτροφίας,

έχει καταβληθεί ήδη η προκαταβολή για το έτος εφαρμογής 2020 συνολικού ύψους 76, 76 εκατομμύρια ευρώ.

Για την εξισωτική αποζημίωση είναι γνωστό ότι η πρόσκληση τροποποιήθηκε και ανήλθε πια στα 256, 9 εκατομμύρια ευρώ. Αναμένεται ποσό ύψους περίπου 252 εκατομμύρια ευρώ να καταβληθεί πριν τα Χριστούγεννα στους δικαιούχους του μέτρου.

Για το μέτρο 16 της συνεργασίας και όσον αφορά την πρώτη φάση, 7 αποφάσεις ένταξης έχουν εκδοθεί από αντίστοιχες περιφέρειες. Έχει δοθεί και η υπερδέσμευση. Είναι σε εξέλιξη η εκδίκαση των ενστάσεων στο εθνικό σκέλος με 83 ενστάσεις που έχουν κατατεθεί. Είναι ένα από τα μέτρα τα οποία θα ενεργοποιηθούν αναφορικά με το δεύτερο σκέλος εντός του 2021, οπότε και θα έχουμε την υλοποίηση του επιλεγμένου project στην πράξη.

Για το Leader, το μέτρο 19 και αναφορικά με τα δημόσια έργα έχουν εκδοθεί 50 προσκλήσεις, δηλαδή όλες οι ομάδες τοπικής δράσης έχουν εκδώσει προσκλήσεις συνολικού ύψους 78,5 εκατομμύρια ευρώ. Οι 46 αυτή τη στιγμή έχουν εκδώσει αποφάσεις ένταξης ύψους 131 εκατομμύρια ευρώ και οι νομικές δεσμεύσεις ανέρχονται στα 23 εκατομμύρια ευρώ.

Έχουν δοθεί για τα δημόσια έργα συνολικές υπερδεσμεύσεις που αυτή τη στιγμή ξεπερνάνε τα 65 εκατομμύρια ευρώ. Για τα ιδιωτικά έχουν εκδοθεί προσκλήσεις από όλες τις ομάδες τοπικής δράσης ύψους 145,67 εκατομμύρια ευρώ. 23 εντάξεις έργων συνολικού προϋπολογισμού 100,5 εκατομμύρια ευρώ και οι υπερδεσμεύσεις που έχουν δοθεί μέχρι στιγμής ανέρχονται στα 112 εκατομμύρια ευρώ περίπου.

Αυτός είναι ο πίνακας με τα ιδιωτικά και με τα δημόσια έργα που έχουν αποφάσεις ένταξης στο '19. Πάμε τέλος για το μέτρο 19 που αφορά το μέτρο για την έκτακτη προσωρινή στήριξη των γεωργών που πλήττονται από την πανδημία. Έχει, όπως είναι γνωστό, εκδοθεί πρόσκληση 126 εκατομμύρια ευρώ. Κατατέθηκαν 144.354 αιτήσεις συνολικού αιτούμενου ποσού 126,9 εκατομμυρίων ευρώ.

Ήδη έχει εκδοθεί η απόφαση ένταξης ύψους 126,325 εκατομμύρια ευρώ και αναμένεται, όπως ειπώθηκε και πριν, πριν τα Χριστούγεννα να καταβληθεί το ποσό στους δικαιούχους. Επειδή όμως ένα

μεγάλο ποσοστό του προγράμματος έχει εκχωρηθεί, ως γνωστόν, στις περιφέρειες, να σας δείξω μερικά στοιχεία που αφορούν την πορεία υλοποίησης αρχικά των εντάξεων στις περιφέρειες. Βλέπετε ότι οι περισσότεροι στις περιφέρειες έχουν προχωρήσει σε υπερδεσμεύσεις. Πάνω από 100% εντάξεις του εκχωρούμενου ποσού ανά περιφέρεια. Οι Περιφέρειες που πάνε αρκετά καλά είναι η Θεσσαλία, η Ανατολική Μακεδονία, Θράκη και η Κεντρική Μακεδονία, στον αντίποδα τα Ιόνια νησιά, το νότιο Αιγαίο και η Αττική έχουν χαμηλό ποσοστό εντάξεων επί του εκχωρούμενου ποσού.

Αντίστοιχη είναι και η εικόνα για τις νομικές δεσμεύσεις. Οι ίδιες περιφέρειες είναι στην κορφή και οι ίδιες περιφέρειες υπολείπονται. Στις πληρωμές έχουμε μια μικρή διαφοροποίηση. Η Ήπειρος είναι αρκετά μπροστά. Ακολουθεί η Ανατολική Μακεδονία Θράκη και η Δυτική Ελλάδα και εδώ όμως οι τρεις περιφέρειες κυρίως οι νησιωτικές, έχουν μικρή απορρόφηση σε σχέση με το ποσό που τους έχει κατανεμηθεί.

Τελειώνοντας θα κάνω μια αναφορά και στα μέτρα που έχουν παρθεί για να επιταχυνθεί η υλοποίηση του προγράμματος εντός του 2020. Τα μέτρα κινήθηκαν σε πέντε πεδία, σε πέντε κατευθύνσεις. Η πρώτη κατεύθυνση είναι η παρακολούθηση και το μοντέλο στοχοθεσίας που από πέρσι έχουμε εφαρμόσει.

Το δεύτερο επίπεδο είναι η υποστήριξη και η εκπαίδευση των ενδιαμέσων φορέων διαχείρισης. Η υποστήριξη των δικαιούχων και τα χρηματοδοτικά εργαλεία, η εφαρμογή του μέτρου της υπερδέσμευσης και οι τροποποιήσεις που κάναμε στο θεσμικό πλαίσιο.

Για το μέτρο της στοχοθεσίας σε βάση ενός ρεαλιστικού προγράμματος επιδιώχθηκε η ολοκλήρωση των εντάξεων των δημόσιων και ιδιωτικών έργων του Leader εντός του προγράμματος σε ένα μεγάλο ποσοστό έχει επιτευχθεί. Η ολοκλήρωση και η ένταξη και πληρωμή των πράξεων του μέτρου 16. Η ολοκλήρωση των εντάξεων και η έναρξη των πληρωμών στα σχέδια βελτίωσης. Η ένταξη και η δημοπράτηση του μέτρου 4.3.1 και η ολοκλήρωση αξιολόγηση και αποφάσεις ένταξης του υπομέτρου 4.2.1.

Στο πλαίσιο αυτής της στοχοθεσίας έγιναν 9 τεχνικές Συναντήσεις, 7 εκ των οποίων διαδικτυακά με στελέχη των περιφερειών και μάλιστα εντός του Νοεμβρίου έγινε και σύγκληση της ομάδας συντονισμού και

παρακολούθησης παρουσία του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με κύριο στόχο την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και τη λήψη επιπλέον μέτρων στην κατεύθυνση επιτάχυνσης υλοποίησης των μέτρων του προγράμματος.

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης και της υποστήριξης των ενδιαμέσων φορέων διαχείρισης έχει καταρτιστεί ένα εκπαιδευτικό πλάνο σε συνεργασία με τη ΜΟΔ και ήδη έχουν εκπαιδευτεί αρκετά στελέχη των ΕΦΔ και των Ομάδων Τοπικής Δράσης σε θέματα και πληροφοριακών συστημάτων και θεσμικού πλαισίου.

Έχουν δημιουργηθεί εκπαιδευτικά βίντεο και εγχειρίδια χρήσης για τα πληροφοριακά συστήματα και έχει εκχωρηθεί ένα αρκετά σημαντικό ποσό στη ΜΟΔ, προκειμένου να στελεχωθεί με επιπλέον προγραμματιστές που θα βοηθήσουν τη ΜΟΔ να αναπτύξουν τα υποσυστήματα για την υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης μέχρι τέλος της προγραμματικής περιόδου, το 2023.

Για τα χρηματοδοτικά εργαλεία δεν θα αναφέρω πολλά στοιχεία γιατί θα κάνει αναφορικά και ο κ. Αποστολόπουλος. Για την πρόσθετη πράξη, ήδη πρέπει να σας πω ότι μέχρι 4/12 έχουν καταχωρηθεί στο ΠΣΚΕ 282 πρόσθετες πράξεις συνολικού εκχωρημένου ποσού δημοσίας δαπάνης περίπου 13,5 εκατομμύρια ευρώ. Πρόκειται λοιπόν για ένα μέτρο, για μια ενέργεια που βλέπουμε ότι αποδίδει.

Ήδη σας έχει αναφερθεί ότι για τις υπερδεσμεύσεις φέτος πάνω από 500 εκατομμύρια ευρώ έχουν δοθεί στα σχέδια βελτίωσης στη μεταποίηση και στο Leader. Για τις τροποποιήσεις του θεσμικού πλαισίου αυτά που έχουν γίνει είναι αρκετά σημαντικά και έχουν βοηθήσει αρκετά στην επιτάχυνση της υλοποίησης των μέτρων του προγράμματος. Ποιες είναι οι τροποποιήσεις; Αρχικά πρέπει να ειπωθεί ότι έχουν γίνει δυο τροποποιήσεις του προγράμματος εντός του 2020 με σκοπό να εξασφαλιστούν οι απαιτούμενοι πόροι σε μέτρα που έχουν σοβαρές χρηματοδοτικές ανάγκες, όπως είναι η εξισωτική και να εκδοθούν προσκλήσεις για μέτρα ανακούφισης των παραγωγών που πλήττονται από την πανδημία covid 19.

Έχουν δοθεί παρατάσεις σε προθεσμίες που αφορούν σε οποιοδήποτε στάδιο υλοποίησης των ενταγμένων επενδύσεων είτε ιδιωτικών,

είτε δημοσίων, π.χ. στις προθεσμίες υποβολής αιτήσεων ενίσχυσης, στο πρώτο αίτημα πληρωμής κλπ.

Μειώθηκε ή απαλείφθηκε το ελάχιστο ποσοστό επί του συνολικού εγκεκριμένου προϋπολογισμού που πρέπει να αιτηθεί ο δικαιούχος στην πρώτη αίτηση πληρωμής. Αυξήθηκε ο αριθμός των αιτήσεων πληρωμής με σκοπό να διευκολυνθούν οι δικαιούχοι και να αυξηθεί η ρευστότητα. Δόθηκε η δυνατότητα ολοκλήρωσης των επενδύσεων σε μικρότερο ποσοστό από το εγκεκριμένο φυσικό και οικονομικό αντικείμενο, εφόσον βέβαια το τμήμα που υλοποιείται είναι αυτοτελές και λειτουργικό.

Για επενδύσεις μεγάλου προϋπολογισμού όπως είναι αυτό της μεταποίησης δόθηκε η δυνατότητα αποδέσμευσης ποσών που είχαν δεσμευτεί για την υλοποίησή τους. Ένα αρκετά σημαντικό μέτρο που πάρθηκε μέσω της τροποποίησης του θεσμικού πλαισίου είναι ότι δόθηκε η δυνατότητα μη απαίτησης διενέργειας επιτοπίων επισκέψεων επαλήθευσης προκειμένου να καταβληθεί στους δικαιούχους το ποσό που αιτούνται, εάν οι συνολικά αιτούμενη προς καταβολή δημόσια δαπάνη δεν υπερβαίνει το 50% του εγκεκριμένου προϋπολογισμού. Απλώς προσκομίζονται φωτογραφίες και αποδεικτικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι υλοποιήθηκαν οι επενδύσεις που αναφέρονται στο αίτημα πληρωμής.

Η επαλήθευση γίνεται σε μελλοντική επιτόπια επίσκεψη το οποίο αφορά αίτημα πληρωμής με το οποίο γίνεται υπέρβαση του 50% της συγκεκριμένης δημόσιας δαπάνης. Τέλος δόθηκε η δυνατότητα στο Leader να εκδίδονται αποφάσεις ένταξης και πριν την υποβολή και εκδίκαση των ενστάσεων.

Για τον προγραμματισμό των προσκλήσεων, εντός του 2021 προγραμματίζουμε να εκδώσουμε την πρόσκληση για το δεύτερο κομμάτι του μέτρου 16 για την πρόσκληση των σχεδίων βελτίωσης που αφορούν την εξοικονόμηση νερού, το μέτρο 2.1 που αφορά τους γεωργικούς συμβούλους, την εξισωτική αποζημίωση βεβαίως. Σχεδιάζουμε να εκδώσουμε τρίτη πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για το μέτρο 7.1 και το μέτρο 5.1 και βέβαια να εκδώσουμε πρόσκληση για το μέτρο 6.1 που αφορά νέους αγρότες σε συγκεκριμένες περιφερειακές ενότητες.

Κλείνοντας θέλω να σας δείξω δυο τελευταίες νέες εφαρμογές που έχουμε αναπτύξει και τις οποίες θα τις βρείτε στο site του Αγροτικής Ανάπτυξης, εφαρμογές που βοηθάνε στην παρακολούθηση των εκχωρούμενων πόρων και την πορεία υλοποίησης των μέτρων στις περιφέρειες. Βλέπετε λοιπόν στο διάγραμμα αυτό ποια είναι η πορεία υλοποίησης χρονικά των εκχωρούμενων μέτρων στις περιφέρειες. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση βλέπετε τις εντάξεις επί των εκχωρούμενων πόρων.

Αντίστοιχα μπορούμε να δούμε ποια είναι η εξέλιξη διαχρονικά από την αρχή της προγραμματικής περιόδου μέχρι και σήμερα για τις πληρωμές επί εκχωρούμενων πόρων ανά περιφέρεια μέχρι και σήμερα.

Για το Leader έχει αναπτυχθεί ένας διαδραστικός χάρτης ο οποίος παρουσιάζει τα τοπικά προγράμματα με τις ομάδες τοπικής δράσης. Μπορεί κάποιος κάνοντας κλικ σε συγκεκριμένη ομάδα τοπικής δράσης να δει στοιχεία για την Επιτροπή Διαχείρισης του Προγράμματος, για τα στελέχη, μπορεί να δει στοιχεία για την κατανομή των ποσών στα διάφορα μέτρα του τοπικού προγράμματος και βέβαια να δει και ποια είναι η πορεία ανά ομάδα τοπικής δράσης τόσο των εντάξεων, όσο και των πληρωμών.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε τον κ. Παππά.

Το λόγο έχει τώρα ο κ. Αποστολόπουλος Κώστας Προϊστάμενος της Μονάδας Θεσμικής Υποστήριξης.

Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ: Μπαίνουμε σήμερα και η παρουσίασή μου θα αφορά κυρίως την πορεία ενεργοποίησης των χρηματοδοτικών εργαλείων και του Ταμείου Εγγυήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης. Μπαίνουμε σε μια πολύ κρίσιμη φάση για το σχεδιασμό και την ενεργοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων μετά από μια μακρά και επίπονη προσπάθεια που έχει καταβληθεί και η τελική αυτή φάση που αφορά ουσιαστικά στην παροχή δανείων στους τελικούς αποδέκτες πραγματοποιείται σε μια ιδιαίτερα απαιτητική χρονιά, ειδικά για τη Μονάδα Θεσμικής Υποστήριξης και Αξιολόγησης, η οποία εκτός των χρηματοδοτικών εργαλείων είχε την αρμοδιότητα για την εκπόνηση και υποβολή της ετήσιας έκθεσης η οποία έχει γίνει ήδη αποδεκτή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πραγματοποιεί ενέργειες εκπόνησης θεματικών

αξιολογήσεων και ανάπτυξης ικανοτήτων αυτοαξιολόγησης της Ομάδας Τοπικής Δράσης. Διαχειρίστηκε σε συνεργασία με την Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής, τις διοικητικές διαδικασίες για την παροχή της υπερδέσμευσης άνω των 500 εκατομμυρίων ευρώ όπως αναφέρθηκε από τους προλαλήσαντες και διαχειρίστηκε την έκδοση του θεσμικού πλαισίου, της πρόσκλησης και την ένταξη των 145.000 δικαιούχων στο μέτρο 21 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Και θα ήθελα να ευχαριστήσω πραγματικά και να συγχαρώ τα στελέχη της Μονάδας, την κυρία Αδρεανίδου, τον κ. Δανιηλίδη, την κυρία Κατσιρμά, τον κ. Πούμπουρα για την εξαιρετική προσπάθεια, την αφοσίωση και τη στοχοπροσήλωσή τους που έφερε αυτά τα θετικά αποτελέσματα.

Επιστρέφοντας στην παρουσίαση θα κάνω μια εισαγωγή για το Ταμείο Εγγυήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης. Να θυμίσω λίγο τη δομή του και να δείξω πού βρισκόμαστε σήμερα. Το Ταμείο Εγγυήσεων είναι ένα Ταμείο Χαρτοφυλακίου. Αυτό σημαίνει ότι αποτελείται στην ουσία από επιμέρους ταμεία. Ένα ταμείο για κάθε μια συμμετέχουσα τράπεζα, έχει ξεχωριστές συμφωνίες για κάθε μια τράπεζα, έχει διαφορετική συμμετοχή ίσως του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης σε κάθε συμφωνία. Έχει συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων που είναι ο κεντρικός πυλώνας του λεγόμενου Γιούνκερ Plan σε ορισμένες συμφωνίες.

Έχει διαφορετική μόχλευση για κάθε συμφωνία, για κάθε τράπεζα και έχει διαφορετικούς δανειακούς όρους. Ποιοι μπορούν να ωφεληθούν θυμίζω από το Ταμείο Εγγυήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης. Έχει δυο δράσεις το Ταμείο. Η πρώτη αφορά σε επενδύσεις, σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και η δεύτερη σε επενδύσεις στη μεταποίηση με τελικό προϊόν γεωργικό εντός του παραρτήματος 1 της συνθήκης.

Μπορούν να ωφεληθούν στη δράση 4.1.4 επαγγελματίες γεωργοί. Είναι οι γεωργοί που έχουν ενταχθεί στο υπομέτρο 6.1, είτε ΚΥΝΣΕΠ, είτε συλλογικά σχήματα με μέγεθος που θα πρέπει να εντάσσεται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τυπική απόδοση για τα φυσικά πρόσωπα μεγαλύτερη ή ίση από 8.000 ευρώ και θα πρέπει βέβαια οι εντασσόμενοι, οι τελικοί αποδέκτες να είναι οικονομικά βιώσιμοι με βάση τα τραπεζικά κριτήρια της κάθε τράπεζας στην οποία απευθύνονται για δανειοδότηση.

Αντίστοιχα στη δράση 4.2.4 θα πρέπει οι μεταποιητικές επιχειρήσεις να παράγουν γεωργικό τελικό προϊόν σε συγκεκριμένους τομείς. Να είναι από πλευράς μεγέθους μικρομεσαίες επιχειρήσεις και να είναι πάντοτε οικονομικά βιώσιμες με βάση τα τραπεζικά κριτήρια.

Πώς μπορούν να ωφεληθούν οι τελικοί αποδέκτες; Μπορούν να ωφεληθούν είτε συνδυάζοντας το δάνειο με επιχορήγηση, είτε όχι. Αυτό σημαίνει ότι κάποιος για να ωφεληθεί από το Ταμείο δεν είναι απαραίτητο να είναι δικαιούχος του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης σε κάποιο μέτρο. Μπορεί να ωφεληθεί λαμβάνοντας ένα δάνειο για να πραγματοποιήσει επενδύσεις. Το δάνειο όμως αυτό θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο από 10.000 ευρώ.

Επίσης μπορεί να συνδυάσει αυτό το δάνειο με ένα μέρος κεφαλαίου κίνησης το οποίο δεν πρέπει να ξεπερνάει είτε τις 200.000 ευρώ, είτε το 30% της επένδυσης. Αν αποφασίσει να συνδυάσει το δάνειο με επιχορήγηση έχοντας ενταχθεί σε κάποιο από τα μέτρα του ΠΑΑ που αφορούν επενδύσεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ή επενδύσεις στη μεταποίηση και λέγοντας επενδύσεις στη μεταποίηση θα μπορούσε ίσως και η επένδυση αυτή στη μεταποίηση να πραγματοποιείται από το πρόγραμμα Leader και όχι από το υπομέτρο 4.2.

Σε αυτή την περίπτωση λοιπόν μπορεί να συνδυάσει το δάνειο με την επιχορήγηση χρησιμοποιώντας ένα μέρος του δανείου για να καλύψει μέρος της ιδιωτικής συμμετοχής, δηλαδή να το χρησιμοποιήσει για επενδύσεις οι οποίες είναι μέρος του επενδυτικού σχεδίου που έχει ενταχθεί σε άλλο μέτρο του ΠΑΑ, ή να χρησιμοποιήσει ένα μέρος του δανείου για επενδύσεις οι οποίες δεν συνδυάζονται με την επιχορήγηση.

Για παράδειγμα, ίσως είναι μη επιλέξιμες, όπως για παράδειγμα, στα σχέδια βελτίωσης ή αγοράς ζωικού κεφαλαίου που είναι μη επιλέξιμη στην επιχορήγηση. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από δάνειο, ή η προμήθεια φυτικού κεφαλαίου ετήσιας φύτευσης. Ή η προμήθεια μεταχειρισμένου εξοπλισμού με περιορισμούς αλλά είναι δυνατή.

Και επίσης μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα μέρος του δανείου για κεφάλαιο κίνησης. Είναι πάρα πολλές οι επιλογές. Οι εταιρικοί αποδέκτες

απευθυνόμενοι στις τράπεζες θα δούνε τις επιλογές αυτές και θα κρίνουν τι είναι αυτή που είναι η πιο συμφέρουσα για την επένδυσή τους.

Η πορεία υλοποίησης τώρα. Στις 14 Φεβρουαρίου 2020 έληξε η πρόσκληση που είχε απευθύνει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων ως διαχειριστής του Ταμείου στις τράπεζες στους ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για την υποβολή προτάσεων. Στις 28 Αυγούστου υπογράφηκε η πρώτη συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων και της Συνεταιριστικής Τράπεζας Καρδίτσας, ακολούθησε στις 30 Αυγούστου η Συνεταιριστική Τράπεζα Θεσσαλίας. Στις 16 Οκτωβρίου υπογράφησαν οι συμφωνίες με την Τράπεζα Πειραιώς και την Pro Credit και στις 26 Νοεμβρίου υπεγράφη η συμφωνία με την Εθνική Τράπεζα, ενώ όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα αναμένεται η υπογραφή μέσα στις επόμενες ημέρες με την Παγκρήτια Τράπεζα και στις επόμενες εβδομάδες με την Eurobank.

Η τρέχουσα σύνθεση του χαρτοφυλακίου, η προβλεπόμενη σύνθεση του χαρτοφυλακίου, αφορά το μεγαλύτερο μέρος το μεγαλύτερο προβλεπόμενο χαρτοφυλάκιο έχει η Τράπεζα Πειραιώς με συμμετοχή του ΠΑΑ 40 εκατομμύρια. 160 συμμετοχή της Τράπεζας και συνολικό ύψος 200 εκατομμύρια ευρώ με μια μόχλευση πενταπλάσια του ύψους των πόρων του ΠΑΑ.

Όπως προανέφερα, το Ταμείο της Eurobank, δηλαδή στη συμφωνία με την Eurobank συμμετέχει και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, γενικός πυλώνας του Γιούνκφερ Plan με ένα σημαντικό ποσό της τάξεως των 19 εκατομμυρίων ευρώ το οποίο αυξάνει σημαντικά τη μόχλευση των πόρων του ΠΑΑ. Δηλαδή με ένα μέγεθος της τάξεως των 7 εκατομμυρίων ευρώ αναμένουμε ένα ύψος χαρτοφυλακίου 150 εκατομμυρίων ευρώ αν τα πράγματα πάνε όπως σχεδιάζονται.

Η Εθνική Τράπεζα με ένα ύψος χαρτοφυλακίου 70 εκατομμυρίων ευρώ, η Pro Credit με 25, η Συνεταιριστική Θεσσαλίας με 20, η Καρδίτσα με 10, η Παγκρήτια με 5 εκατομμύρια ευρώ και πάμε σε ένα μέγιστο ύψος χαρτοφυλακίου περίπου 480 εκατομμυρίων ευρώ με μια μόχλευση 6,67 φορές τους πόρους του ΠΑΑ.

Τι σημαίνει για τους τελικούς αποδέκτες η υλοποίηση του ταμείου; Σημαίνει ότι οι εξασφαλίσεις που απαιτούνται για τη λήψη ενός δανείου μειώνονται σημαντικά. Οι εξασφαλίσεις που απαιτούνται για τη λήψη ενός δανείου μειώνονται σημαντικά. Σε κάποιες περιπτώσεις τραπεζών 50% μείωση, σε άλλες 60% μείωση και όχι περισσότερο από 40% του δανείου. Άλλες περιπτώσεις με 80% και υπό προϋποθέσεις σε ορισμένες περιπτώσεις χωρίς καθόλου εξασφαλίσεις.

Μείωση του επιτοκίου δανεισμού από 20% και όχι περισσότερο 6,5% με μείωση κατά τουλάχιστον μισή μονάδα από το επιτόκιο του αγοραίου και με μείωση από μισή έως και 1,25 μονάδες από το επιτόκιο της αγοράς ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του αποδέκτη και τέλος μια μείωση 20% σε όλα τα χαρτοφυλάκια που έχουν μέχρι σήμερα υπογραφεί συμφωνίες στα κόστη συναλλαγής.

Τα οφέλη είναι σημαντικά για τους τελικούς αποδέκτες και μεταφέρουν με τον τρόπο αυτό το πλεονέκτημα που παρέχει η συμμετοχή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και η εγγύηση που παρέχει στα χαρτοφυλάκια δανείων των τραπεζών.

Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΑΑ σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, την Ειδική Υπηρεσία Κρατικών Ενισχύσεων και τη ΜΟΔ, καταβάλλουν κάθε προσπάθεια να υποστηρίξουν αυτή την εφαρμογή. Έχει αναπτυχθεί ειδική εφαρμογή στο πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων που τέθηκε σε παραγωγική λειτουργία την 1^η Δεκεμβρίου του 2020, με σκοπό να είναι εύκολη στη χρήση για τους τελικούς αποδέκτες, να είναι χρήσιμη για τους ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για τις τράπεζες περιορίζοντας τα λάθη στις αιτήσεις και διασφαλίζοντας τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Και διαλειτουργεί με το ΟΣΔΕ ώστε να υπολογίζονται αυτόματα το οικονομικό μέγεθος της εκμετάλλευσης, παραγωγική κατεύθυνση και συνολική έκταση των εκμεταλλεύσεων.

Έχει αναπτυχθεί κείμενο συχνών ερωτήσεων και απαντήσεων σχετικά με το ΠΣΚΕ και ετοιμάζεται κείμενο συχνών ερωτήσεων και απαντήσεων σχετικά με διαχειριστικά θέματα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων.

Επίσης είμαστε στην τελική φάση αναπροσαρμογής της συμφωνίας χρηματοδότησης, προκειμένου να είναι εφικτή και η παροχή δανείων αποκλειστικά για κεφάλαιο κίνησης, για εκείνες τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τις επιχειρήσεις τις μεταποιητικές που πλήττονται από την πανδημία του κορωνοϊού σε ευθυγράμμιση με το κανονιστικό πλαίσιο που έχει εκδοθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε τον κ. Αποστολόπουλο.

Είναι κοντά μας και ο Υφυπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ο κ. Σκρέκας. Υπουργέ καλώς ήρθατε. Να δώσω το λόγο και σε εσάς για ένα σύντομο χαιρετισμό στα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Κ. ΣΚΡΕΚΑΣ: Να σας καλωσορίσω και εγώ όλους. Να ευχηθώ να έχετε καλή υγεία. Να ευχηθούμε καλά Χριστούγεννα και μια καλύτερη χρονιά από πλευράς υγειονομικής κατάστασης και στη χώρα μας, αλλά και στον κόσμο γενικότερα και με την ευκαιρία να πω ότι ο αγροτικός τομέας, ο πρωτογενής τομέας της χώρας μας και όχι μόνο βέβαια και στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο πιέζεται ιδιαίτερα από μια πρωτοφανή σε μέγεθος και σε έκταση και σε ένταση υγειονομική κρίση εξαιτίας της πανδημίας που προέρχεται από τον covid 19. Εδώ βέβαια οφείλουμε να αναγνωρίσουμε κάποια πράγματα, να αναγνωρίσουμε δηλαδή ότι τελικά ο πρωτογενής τομέας, η παραγωγή αγροδιατροφικών προϊόντων φαίνεται ότι ανθίσταται γερά στις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας και με αυτό τον τρόπο διασφαλίζει το σημαντικότερο, το οποίο είναι βέβαια η αυτάρκεια σε διατροφικά προϊόντα.

Η διατροφική επάρκεια, η διατροφική ασφάλεια η οποία είναι σημαντική και την οποία σκεπτόμαστε και περισσότερο στον αναπτυσσόμενο κόσμο, όταν πράγματα τα οποία θεωρούμε δεδομένα, όπως για παράδειγμα ότι θα επισκεπτόμαστε τα καταστήματα τροφίμων, τα σούπερ μάρκετ και θα βρίσκουμε πάντα τα ράφια γεμάτα με τα απαραίτητα προϊόντα για τη διαβίωση του ανθρώπου.

Όταν αυτά τα οποία θεωρούνται βεβαιωμένα και αυταπόδεικτα τίθεντο υπό προβληματισμό. Τελικά πρέπει να πούμε και να συγχαρούμε βέβαια φυσικά και τις Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Να συγχαρούμε συνολικά όλους αυτούς οι οποίοι εμπλέκονται στη λειτουργία της εφοδιαστικής

αλυσίδας και να αναγνωρίσουμε βέβαια τη σημαντικότητα των αγροτών, των γεωργών και των κτηνοτρόφων, οι οποίοι κατάφεραν μέσα από αυτή την πανδημία να αποδείξουν ότι μπορούν να επιτελούν το έργο για το οποίο εμείς τους στηρίζουμε.

Και ποιο είναι αυτό; Η παραγωγή ασφαλών ποιοτικών αγροδιατροφικών προϊόντων που χρειάζεται ο άνθρωπος. Χρειάζεται η κοινωνία μας για να μπορεί να προχωράει και να προοδεύει.

Να πούμε ότι όλα αυτά βέβαια, η βιωσιμότητα των αγροτών, των Ευρωπαίων αγροτών, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στη στήριξη η οποία προσφέρεται με δίκαιο τρόπο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Από τα χρήματα μάλλον που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαχειρίζεται, χρήματα των Ευρωπαίων φορολογουμένων. Αποδεικνύεται τελικά ότι μέχρι τώρα αυτά τα χρήματα πιάνουν τόπο, από τη στιγμή που συνεχίζουμε να έχουμε βιώσιμους αγρότες. Αποδεικνύεται ότι είναι απαραίτητα για να συνεχίσουν αυτοί να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και να μένουν στα χωράφια τους, στις καλλιέργειές τους και να διατηρούν με αυτό τον τρόπο και τη συνοχή στην ύπαιθρο, αλλά και να συνεισφέρουν στην εθνική οικονομία και όπως είπα και στη διατροφική ασφάλεια.

Και βέβαια να πούμε ότι για την Ελλάδα αυτά τα χρήματα προσεγγίζουν, αν αθροίσουμε τις ενισχύσεις και του πρώτου πυλώνα και του δεύτερου πυλώνα έτσι όπως υπάρχουν σήμερα στην τρέχουσα περίοδο. Δηλαδή τα χρήματα από τις βασικές ενισχύσεις, αλλά και από την αγροτική ανάπτυξη αθροίζουν περίπου τα 2 δισεκατομμύρια ευρώ το 2020. Κάτι λιγότερο ίσως. Από αυτά τα 700 εκατομμύρια περίπου, αν θυμάμαι καλά, αφορούν την αγροτική ανάπτυξη. Επενδυτικά μέτρα και άλλα μέτρα τα οποία βοηθούνε στην αύξηση και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Ελλήνων αγροτών και των Ευρωπαίων αγροτών.

Αυτό βέβαια να πούμε ότι ολοκληρώνεται σε ότι αφορά την τρέχουσα περίοδο. Κατ' αρχήν να μην ξεχάσω να συγχαρώ τα στελέχη της Διαχειριστικής μας Αρχής, τα στελέχη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, όλα τα στελέχη του δημόσιου τομέα, της διοίκησης στην Ελλάδα που βοηθούνε, ώστε αυτά τα χρήματα να βρούνε το δρόμο τους και να καταλήξουν

στους δικαιούχους, γιατί εάν δεν υπήρχαν αυτοί φυσικά δεν θα μιλάγαμε γι' αυτά τα αποτελέσματα.

Και βέβαια να συγχαρούμε και τους ανθρώπους, τα στελέχη της Κομισιόν οι οποίοι βοηθούνε, ώστε και αυτοί με τη σειρά τους ώστε αυτά τα χρήματα να φτάσουν στους τελικούς δικαιούχους.

Και με την ευκαιρία να τους ευχαριστήσω κιόλας για την έγκριση αυτού του πολύ σπουδαίου και σημαντικού μέτρου, που αθροίζει 126 εκατομμύρια ευρώ για τη στήριξη των Ελλήνων ελαιοπαραγωγών από τις επιπτώσεις που υφίστανται εξαιτίας της πανδημίας του covid 19. Ένα πολύ σημαντικό μέτρο και ήδη παρ' όλο που βρίσκεται στην εξέλιξη και ακόμα ίσως τα χρήματα δεν έχουν φτάσει στους δικαιούχους. Ήδη φαίνεται από τις αντιδράσεις τους το πόσο σημαντικό ήταν για να εξασφαλίσουμε ότι και την επόμενη χρονιά αυτοί οι άνθρωποι, οι γεωργοί, οι αγρότες, θα είναι στις καλλιέργειές τους και θα συνεχίσουν να παράγουν τα προϊόντα τους. Συγκεκριμένα ελιές και λάδι.

Να πω αφού πραγματικά ευχαριστήσω όλους αυτούς οι οποίοι συμβάλουν από τη διοίκηση, τη δημόσια διοίκηση και της Ελλάδος, αλλά και της Ευρώπης, ώστε να υλοποιούνται αυτά τα μέτρα, να πω ότι βρισκόμαστε σε ένα σταυροδρόμι και είναι μια τεράστια ευκαιρία γιατί ολοκληρώνεται η τρέχουσα προγραμματική περίοδος. Ξεκινά ωσονούπω η νέα προγραμματική περίοδος, για τη νέα ΚΑΠ 2021 – 2027, οπότε είναι μια εκπληκτική ευκαιρία να δούμε τι πήγε καλά. Από την άλλη να δούμε ποια μέτρα θα μπορούσαν να πάνε ακόμα καλύτερα. Αυτά που πήγαν καλά να συνεχίσουμε και να τα στηρίζουμε και να τα βελτιώνουμε. Αυτά τα οποία θα μπορούσαν να πάνε ακόμα καλύτερα, να δούμε για ποιο λόγο ίσως δεν είχαν τα απόλυτα αποτελέσματα που θα θέλαμε, ώστε στην επόμενη περίοδο αυτά να έχουν ακόμη καλύτερες επιπτώσεις θετικές, θετικότερες επιπτώσεις προς τους αγρότες.

Βέβαια ξέρετε ότι στη νέα περίοδο έχουν μπει πολλά θέματα στην ατζέντα της συζήτησης, παράδειγμα η προστασία του περιβάλλοντος, το πώς δηλαδή θα διατηρήσουμε τους πόρους που σήμερα χρησιμοποιούν οι Ευρωπαίοι αγρότες, έδαφος, νερό, ατμόσφαιρα, ώστε αυτοί οι πόροι να διατηρηθούν σε καλή κατάσταση, να μην πω να βελτιωθούν ακόμη εάν μπορούμε, ώστε να τους μεταφέρουμε στις επόμενες γενιές των αγροτών και

έτσι και αυτοί να μπορούν να συνεχίζουν να δουλεύουν έτσι όπως δουλεύουν σήμερα, να επιτελούν το έργο που επιτελούν οι σημερινοί αγρότες και να προσφέρουν στις μελλοντικές κοινωνίες.

Έχουμε θέματα τα οποία αφορούν την προσαρμογή και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης που ήδη έχει χτυπήσει για τα καλά την πόρτα της Ελλάδας, της Ευρώπης και του πλανήτη μας. Μιλάμε για επιπτώσεις που αυτές είτε εμφανίζονται μέσα από τη μορφή ακραίων καιρικών φαινομένων, είτε μέσα από την έλλειψη πόρων, όπως το νερό, μέσα από τις μεγαλύτερες περιόδους ξηρασίας ή μέσα από τον κίνδυνο της απερήμωσης μεγάλων περιοχών που σήμερα καλλιεργούνται και άρα τις έχουμε ανάγκη.

Όλα αυτά είναι πράγματα τα οποία τα αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή στρατηγική από το αγρόκτημα στο πιάτο και βέβαια όχι μόνο αυτό. Χθες είχαμε και μια συμφωνία σε επίπεδο αρχηγών κρατών Ευρωπαϊκής Ένωσης για το MMF είχαμε μια συμφωνία τελική για το Ταμείο Ανάκαμψης και αυτά είναι χρήματα τα οποία συμπληρωματικά στα χρήματα τα οποία κινούνται μέσα από το αγροτικό ταμείο, θα έρθουν να συμπληρώσουν τις ανάγκες που έχει ο πρωτογενής τομέας. Εμείς εδώ στην Ελλάδα μελετούμε και θέλουμε να είμαστε από τις πρώτες χώρες κράτη μέλη που θα αξιοποιήσουμε αυτά τα χρήματα συμπληρωματικά με τα χρήματα από το πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και από το μεταβατικό κανονισμό για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας των αγροτών μας. Και νομίζω ότι εκεί ήδη κάνουμε πάρα πολύ σπουδαία δουλειά εδώ με τους συνεργάτες μας, με τα στελέχη, με τις υπηρεσίες μας.

Να μη μακρηγορήσω γιατί πιστεύω ότι οι ειδικοί εδώ έχουν να πούνε περισσότερα πράγματα για το πώς εξελίχθηκε φέτος το πρόγραμμα. Να πούμε ότι το πρόγραμμα φαίνεται ότι πήγε πάρα πολύ καλά το 2020. Βέβαια αυτό ίσως είναι καθημερινότητα για τους ανθρώπους της Διαχειριστικής Αρχής και για τα στελέχη της διοίκησής μας γιατί κάθε χρόνο τα πάνε πολύ καλά και κάνουν σπουδαία δουλειά. Οπότε να τους ευχαριστήσω για άλλη μια φορά.

Ο λόγος στο Γενικό. Σας ευχαριστώ και πάλι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε υπουργέ για την παρέμβασή σας.

Τώρα στη συνέχεια της Επιτροπής θα ήθελα να δώσω το λόγο σε όποιον από τα μέλη επιθυμεί να κάνει κάποια παρέμβαση, ή κάποιο ερώτημα χρησιμοποιώντας βέβαια τη δυνατότητα που δίνει μέσα από το chat για το χεράκι.

Θα πρέπει νομίζω τουλάχιστον κάποιος από τις Περιφέρειες. Βλέπω κάποια γνώριμα πρόσωπα θεματικών αντιπεριφερειάρχων, αφού δεν μπόρεσε να είναι μαζί μας και ο εκπρόσωπος της ΕΝΠΕ κ. Καχριμάνης, ίσως θα ήθελε κάποιος από εσάς.

Ο κ. Τιμοσίδης από το ΓΕΩΤΕΕ.

Π. ΤΙΜΟΣΙΔΗΣ: Τοποθέτηση με διακοπές στον ήχο.

Καλημέρα κ. γενικέ, καλημέρα σε όλους τους συμμετέχοντες. Ως ΓΕΩΤΕΕ οφείλουμε να κάνουμε κάποιες παρατηρήσεις για την υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Μια πρώτη παρατήρηση είναι ότι δυστυχώς βλέπουμε ότι για την εξασφάλιση χρημάτων είτε για το μέτρο 21, είτε για άλλα μέτρα ..... των χρημάτων από ..... των αγροτικών συμβούλων .....

.... Και λένε ότι δυο βασικοί παράγοντες μπορούν να βελτιώσουν την κατάσταση στην ελληνική γεωργία είναι η εκπαίδευση των αγροτών. Επισημαίνουν ότι υπάρχει χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των αγροτών, αλλά και η έλλειψη συμβουλευτικής όσον αφορά την παροχή συμβουλών προς τους αγρότες. Άρα λυπούμαστε για την περικοπή των πόρων από το μέτρο των γεωργικών συμβούλων και θέλουμε να τονίσουμε την όσο το δυνατόν γρηγορότερη υλοποίηση του μέτρου. Ένα είναι αυτό.

Ένα δεύτερο που θέλω να τονίσω είναι βλέπουμε στα στοιχεία για την απορρόφηση τα νούμερα, αλλά το 70% των πληρωμών που έχουν γίνει ..... Τα οποία έτσι και αλλιώς υπήρχε απορρόφηση, όπως ..... τα βιολογικά, οι νέοι αγρότες.

Βλέπουμε όμως μια σημαντική καθυστέρηση για μέτρα ..... χαρακτήρα όπως είναι τα ..... βελτίωσης, η μεταποίηση, η συνεργασία, η ομάδα των ..... ελπίζουμε ότι το επόμενο διάστημα θα ..... Η διαδικασία των αιτημάτων πληρωμής για ακόμη μεγαλύτερη απορρόφηση.

Οφείλουμε βέβαια να τονίσουμε ακόμα μια μεγάλη ..... που παρατηρήθηκε στο ..... και θα θέλαμε την παρέμβασή σας διότι το σύστημα το τελευταίο διάστημα κρασάρει συνεχώς και κάνει πολύ δύσκολη τη διαδικασία ..... ή εργασίας των συναδέλφων ..... άρα αυτή χρειάζεται αναβάθμιση ή κάποιες παρεμβάσεις από τη ΜΟΔ όσον αφορά το ..... Στην ουσία δυσλειτουργεί το σύστημα. Δεν λειτουργεί κανονικά.

Επίσης επισημαίνουμε ότι δεν είναι ακόμα έτοιμη η εφαρμογή των αιτημάτων πληρωμής για ..... των αγροτών .....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κύριε Τιμοσίδη δεν σας ακούμε καλά. Προσπαθώ, αλλά δεν σας ακούμε καλά. Δεν ξέρω.

Π. ΤΙΜΟΣΙΔΗΣ: Μισό λεπτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τώρα δεν σας ακούμε καθόλου.

Π. ΤΙΜΟΣΙΔΗΣ: Ήθελα να πω για τη δυσλειτουργία που εμφανίζει το πληροφοριακό σύστημα. Θα θέλαμε την παρέμβασή σας γιατί το τελευταίο διάστημα το σύστημα συνεχώς κρασάρει και στην ουσία είναι πάρα πολύ δύσκολη η δουλειά των συναδέλφων όπου καλούνται να υποβάλουν αιτήματα πληρωμής, αιτήματα τροποποιήσεων ή όχι.

Θα ήταν απαραίτητη μια παρέμβασή σας προς τη ΜΟΔ για την αναβάθμιση του πληροφοριακού συστήματος. Θέλουμε να τονίσουμε ακόμη ότι καλό θα είναι η εφαρμογή για τα αιτήματα πληρωμής δεύτερης δόσης των νέων αγροτών, να ανέβει στο ΠΣΚΕ παρόλο που δεν έχουν τελειώσει οι εκπαιδεύσεις, γιατί υπάρχουν αγρότες οι οποίοι έχουν τελειώσει σχολές βιοτεχνικής κατεύθυνσης και δεν είναι απαραίτητη η εκπαίδευσή τους οι οποίοι θα μπορούσαν να ζητήσουν τη καταβολή της δεύτερης δόσης.

Άρα καλό είναι και αυτό σημαίνει ότι θα έχουμε ένα χρόνο παραπάνω υποχρεώσεις. Και μια τελευταία ερώτηση, εάν προτίθεται η Διαχειριστική Αρχή να βγάλει μια ακόμα πρόσκληση, εκ νέου πρόσκληση στη μεταβατική ΚΑΠ όσο ..... των νέων αγροτών. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε τον κ. Τιμοσίδη. Ήταν λίγο δύσκολο να τον ακούσουμε. Τα περισσότερα πιστεύω ότι τα καταλάβαμε. Πιστεύω θα απαντήσουμε.

Επόμενος που θέλει να πάρει το λόγο είναι ο κ. Σκορδάς.

Μ. ΣΚΟΡΔΑΣ: Ευχαριστώ κ. Γενικέ. Δράττομαι της ευκαιρίας, εκπροσωπώ βεβαίως το Ελληνικό Δίκτυο της σημερινής Επιτροπής Παρακολούθησης. Δράττομαι της ευκαιρίας και εγώ εκ μέρους όλων των ομάδων τοπικής δράσης να ευχαριστήσω τόσο την ηγεσία του Υπουργείου, όσο και τις υπηρεσίες και την ΕΥΔ και την ΕΥΕ για την εξαιρετική συνεργασία σε ό,τι αφορά το μέτρο 19 του προγράμματος, την εφαρμογή της υλοποίησης της προσέγγισης Leader.

Θεωρώ ότι η συνεργασία μας ήταν εξαιρετική και έχει αποδώσει καρπούς, με άμεσο επακόλουθο να έχει ενεργοποιηθεί σήμερα το σύνολο του προγράμματος και σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις του δημόσιου χαρακτήρα και όσον αφορά την ολοκλήρωση και τις εντάξεις των επενδύσεων. Των ιδιωτικών επενδύσεων.

Αναφερθήκατε τόσο εσείς, όσο και τα υπηρεσιακά στελέχη στην υπερδέσμευση, στα 500 εκατομμύρια υπερδέσμευση που ενσωματωνόντουσαν μέσα σε αυτά συνολικά 174 εκατομμύρια, πλέον της αρχικής κατανομής. 174 εκατομμύρια υπερδέσμευσης τόσο στο δημόσιο, όσο και στις ιδιωτικές επενδύσεις.

Όπως γνωρίζετε κ. Γενικέ και είναι μείζον σημασίας θέμα για το σύνολο των τοπικών προγραμμάτων, εκκρεμούν αιτήματα υπερδέσμευσης επιπλέον των 174 εκατομμυρίων, άλλα 40 εκατομμύρια περίπου παραδεχτών σχεδίων στις αγροτικές περιοχές που είναι πολύ σημαντικό σήμερα σε αυτή τη συγκυρία της υγειονομικής κρίσης να δοθεί η δυνατότητα να ενταχθούν και αυτές οι επενδύσεις ούτως ή άλλως υπερδέσμευση δεν είναι πρόγραμμα, γίνεται πρόγραμμα με την ολοκλήρωση των επενδύσεων.

Είναι πολύ σημαντικό για τις 22 περιοχές που έχουν τέτοια αιτήματα που για μια διαφοροποίηση της βαθμολογίας ενώ είναι ενταγμένο το σχέδιο, δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί σήμερα και θα είναι εξαιρετική ευκαιρία ακριβώς γι' αυτές τις περιοχές και για το επενδυτικό ενδιαφέρον που έχει προσελκύσει το πρόγραμμά μας.

Πέραν και πλέον αυτού του θέματος θα μπορούσε και αυτό δεν είναι παρατήρηση, αλλά είναι μια παρατήρηση όσον αφορά την αμφίδρομη σχέση σήμερα και μετά τις εντάξεις των ιδιωτικών έργων, υπάρχουν αιτήματα

ολοκληρωμένα για δαπάνες οι οποίες θα μπορούσαν να πληρωθούν. Υπάρχει μια υστέρηση σε ότι αφορά το ΠΣΚΕ. Είναι σε γνώση των υπηρεσιών, καταβάλλουν υπεράνθρωπες προσπάθειες για να μπορέσει να ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία. Δεν ξέρω εάν θα προλαβαίναμε, αλλά είναι πολύ σημαντικό εμείς σαν Δίκτυο καταγράφουμε ότι υπάρχουν αιτήματα πληρωμών στις ιδιωτικές επενδύσεις που ξεπερνούν ενδεχόμενα τα 10 εκατομμύρια.

Και οπωσδήποτε ένα τελευταίο θέμα που ήθελα να θίξω είναι ότι εργαζόμαστε σαν δίκτυο και εργαζόμαστε με την ΕΥΕ και με την ΕΥΔ στο να μπορέσουμε να προτείνουμε επιπλέον προσαρμογές του θεσμικού πλαισίου σε όλα τα μέτρα του προγράμματος ώστε να επιταχυνθεί, εάν θέλετε, η υλοποίηση. Και θεωρούμε ότι για πρώτη φορά και με την υποστήριξη τόσο της πολιτικής ηγεσίας, αλλά και των Διαχειριστικών Αρχών, θα ξεπεράσουμε σε απορρόφηση στο κλείσιμο του προγράμματος, το Leader θα ξεπεράσει σε απορρόφηση κάθε άλλη προγραμματική περίοδο στην υλοποίησή του.

Σας ευχαριστώ και για τη συνεργασία και για το χρόνο που μου δώσατε να τοποθετηθώ. Καλή συνέχεια στις εργασίες σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε πολύ κ. Σκορδά.

Παρακαλώ ο κ. Λαδόπουλος έχει το λόγο.

Γ. ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Επειδή εκπροσωπώ την Τοπική Αυτοδιοίκηση η οποία είναι φιλόξενη, δίνω το λόγο στον κ. Κουρή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο κ. Κουρής τότε.

Σ. ΚΟΥΡΗΣ: Να σας καλημερίσω και εγώ και να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση. Θεωρώ ότι πρέπει να τονίσω την πολύ καλή συνεργασία που είχαμε, ιδιαίτερα με την ηγεσία του Υπουργείου, τη μηνιαία συνεργασία, η οποία έδωσε τη δυνατότητα στις Περιφέρειες να λύσουν πάρα πολλά προβλήματα και να έχουν τη δυνατότητα να θέσουν θέμα και προβλήματα και να έχουμε την πολύ καλή συνεργασία. Και θα ήθελα να το τονίσω αυτό σε αυτή την Επιτροπή Παρακολούθησης για να δείξω ότι πλέον οι περιφέρειες παίζουν πρωταρχικό ρόλο στην όλη διαχείριση του προγράμματος, παρ' ότι βέβαια άλλες περιφέρειες που είναι ουσιαστικές και μεγάλες έχουν πολύ μεγάλη απορρόφηση.

Η δική μου, τα Ιόνια νησιά είναι σε μικρότερη απορρόφηση. Όμως γίνεται και εδώ μια μεγάλη προσπάθεια και με τη δική σας στήριξη και

βοήθεια έχουμε καταφέρει να υλοποιήσουμε αρκετά μέτρα και να ξεκινήσουμε αρκετά μέτρα τα οποία ήταν σε εκκρεμότητα. Και θέλω να σας ευχαριστήσω γι' αυτό.

Τώρα να θέσω δυο θέματα τα οποία θεωρώ ότι έχουν ζήτηση από τους παραγωγούς. Το πρώτο θέμα είναι αν υπάρχει η δυνατότητα νέων προσκλήσεων, τόσο στους νέους γεωργούς, όσο και στα σχέδια βελτίωσης και να τονίσω και εγώ ότι χρειάζεται περισσότερο να δώσουμε χρήματα στο Leader, στο μέτρο δηλαδή 19 για να έχουμε μεγαλύτερη συμμετοχή, τουλάχιστον των ιδιωτικών επενδύσεων που γίνονται στον αγροτικό τομέα. Και κλείνοντας θέλω να ευχαριστήσω το Υπουργείο και γενικά τις Υπηρεσίες του Υπουργείου για τη μεγάλη στήριξη που έδωσε κατά τη διάρκεια του μεσογειακού κυκλώνα Ιανού που είχαμε μια πραγματικά ουσιαστική βοήθεια και στήριξη, διότι τόσο οι περιοχές των τριών μεγάλων νησιών των Ιονίων Νήσων επλήγησαν και πραγματικά οι παρεμβάσεις και η στήριξη όλων των υπηρεσιών του Υπουργείου ήταν ουσιαστικές προς αυτή την κατεύθυνση.

Και θα ήθελα να τονίσω εδώ ότι έχουμε κάνει ήδη πρόταση στον Υπουργό για ένα καινούργιο μέτρο από το καινούργιο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης για τη στήριξη αυτών των πληττόμενων περιοχών, όσον αφορά την ουσιαστική στήριξη σε αγροτική οδοποιία, σε μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων ανά βαθμίδες και θέματα αναπτυξιακά που θα δώσουν μια ουσιαστική βελτίωση στις υποδομές αγροτικού χώρου των νησιών του Ιονίου. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστώ κ. Κουρή.

Ο κ. Λαδόπουλος έχει το λόγο.

Γ. ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Γενικέ πέρασε η ώρα. Καλησπέρα. Δεν είχα την τύχη να πω καλησπέρα και στον Υπουργό και στον Υφυπουργό. Καλησπέρα στις κυρίες και στους κυρίους οι οποίοι συμμετέχουν σε αυτή την 9^η συνεργατική επικοινωνία που έχουμε μαζί όλοι για να αποδειχτεί για ακόμη μια φορά ότι αυτή η συνέργεια, αυτή η συνολικότητα βγάζει αυτά τα αποτελέσματα που οφείλω να δώσω από την κορυφή, από εσάς δηλαδή στην κυβέρνηση στο υπουργείο, μέχρι και τον τελευταίο υπάλληλο που συμβάλει για να έχουμε αυτά τα αποτελέσματα.

Πραγματικά πρέπει να σας ευχαριστήσω και να δώσω σε όλους τους εμπλεκόμενους τα συγχαρητήριά μου. Κράτησα δυο σημαντικά σημεία κατά την άποψή μου, από την εισήγηση, από τον χαιρετισμό του Υπουργού. Αισθάνομαι πολύ περήφανος για τον ελλειμματικό ισοζύγιο που σε 10 χρόνια μέσα από 2 δις 600 εκατομμύρια το '19 έφτασε τα 600 και εμείς σε αυτή την τελευταία χρονιά το φτάσαμε σχεδόν πλεονασματικό μέχρι το Σεπτέμβριο και στοχεύουμε μέχρι τις 31/12 να το έχουμε ισορροπημένο. Κατά την άποψή μου είναι το μεγαλύτερο κατόρθωμα προσόν και πλεονέκτημα για όλους τους πολίτες που υπηρετούν σε σχέση με το τραπέζι τους και την ασφάλεια των προϊόντων του τραπεζιού.

Το δεύτερο που θα ήθελα να πω είναι ο στόχος που έβαλε ο Υπουργός και εσείς φυσικά κ. Γενικέ και όλοι μας νομίζω ότι συμφωνούμε πάνω σε αυτό, η αύξηση της παραγωγής, η βελτίωση της ποιότητας και η ανταγωνιστικότητα στην αγορά. Δηλαδή η προστιθέμενη αξία.

Ξέρετε, αυτά είναι ζητούμενα τα οποία μπορεί και να χρονίζουν σαν τον Αχελώο, να είναι 50 ετών και θέλουμε υποδομές, θέλουμε εκσυγχρονισμό, θέλουμε μηχανική δομή. Αυτά και τα τρία περνούν μέσα από τα προγράμματα για τα οποία όλοι μας τοποθετούμαστε.

Τι χρειάζεται εάν είμαστε αυτή τη στιγμή ευχαριστημένοι και λέμε ότι είμαστε σε μια καλή φάση; Να πάμε στο καλύτερο. Και κατά την άποψή μου επειδή είμαι αισιόδοξος, στον καλύτερο. Προσωπικό. Δεν φτάνουν κ. Γενικέ οι γεωπόννοι που έχουμε. Βγαίνουν και άλλα μέτρα και με χαρά τα άκουσα από το νέο έτος, για το 2021 και το 2022.

Έχουμε και άλλες εκκρεμότητες μέχρι τέλος του έτους να δώσουμε χρήματα στον κόσμο που αυτή τη στιγμή δεν είναι υποχρέωσή μας και καθήκον μας, αλλά όλοι ξέρουμε ότι τα έχουν ανάγκη και τα έχουν ανάγκη σε τριπλή κατεύθυνση αφ' ενός μεν γιατί βγαίνουμε ..... Αφ' ετέρου γιατί αντιμετωπίζουμε την πανδημία, τον κορωνοϊό και μερικές περιοχές σαν την δική μας έχουν πληγεί πάρα πολύ και από τον Ιανό. Εδώ μου δίνετε ξανά η ευκαιρία να δώσω τα συγχαρητήρια πάλι στη συνεργατικότητα και στη συνέργεια όλων των εμπλεκόμενων φορέων και του Υπουργείου Οικονομικών μαζί με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης για όλα αυτά τα ποσά και τα κονδύλια που ήδη δρομολογήθηκαν μέσω του ΕΛΓΑ με ειδική αποστολή και εντολή του ίδιου του πρωθυπουργού.

Θέλω όμως να πω δυο κουβέντες σε σχέση με τον κορωνοϊό. Υπάρχουν και άλλα προϊόντα κ. Γενικέ. Καλά είναι τα 126 εκατομμύρια για τις 145.000 ελαιοπαραγωγούς που κατευθύνουν το προϊόν για το λάδι και για την Καλαμών που βάλαμε, αλλά υπάρχουν και οι διπλής κατεύθυνσης και οι επιτραπέζιες. Και αυτοί οι άνθρωποι όπως είπε ο κ. Βορίδης, εάν συνδυαστούν με την εστίαση, έχουν πάθει τρομερή ζημιά.

Επίσης ένα άλλο προϊόν που έχει άμεσα συνδεδεμένη την τύχη του με την εστίαση είναι το κρεμμύδι. Το κρεμμύδι, όπως ξέρετε, περισσότερο τρώγεται στη μαγειρική, στη σαλάτα και στην αλλαντοποιία, με αποτέλεσμα και το καλοκαιρινό και αυτό που σπάρθηκε τώρα, μακάρι να τελειώσει η πανδημία, αλλά δεν την βλέπω, να έχει κίνδυνο πώλησης και τους επόμενους μήνες.

Εδώ πρέπει να πούμε για τα έργα υποδομής και για τα έργα εξοπλισμού, ότι τα 37 εκατομμύρια που είναι για τα έργα εγγείων βελτιώσεων, δηλαδή τα αρδευτικά, είναι από το πρόγραμμα 4, το μέτρο 4.1.2. Πρέπει κατ' αρχήν να αυξηθεί, δεν ξέρω κ. Γενικέ και είναι αυθαίρετο αυτό που λέω να αυξηθεί, από πού μπορούμε να ενισχύσουμε ή να συμπληρώσουμε από πόρους και να δοθεί το γρηγορότερο, ειδικά στη Θεσσαλία που είναι σε εθνικό επίπεδο γνωστό ότι είμαστε στο κόκκινο σε σχέση με τον υπόγειο υδροφόρα, με την άντληση και την άρδευση. Ακόμα το νερό εμείς δεν το χρειαζόμαστε μόνο για να ποτίσουμε, αλλά το θέλουμε για να πιούμε και για να ζήσουμε. Έχουμε προβλήματα και ύδρευσης.

Μια ακόμα επισήμανση θα ήθελα να κάνω, είναι για το ΠΣΚΕ, για την αποπληρωμή του ..... των νέων αγροτών πρέπει να βγει η πλατφόρμα. Δεν λέω ότι καθυστερήσαμε. Λέω όμως ότι αυτά τα χρήματα είναι για να βγούνε στην πραγματική οικονομία, να δοθούν στην αγορά. Ξέρετε ότι όλοι οι παραγωγοί είτε είναι νέοι κτηνοτρόφοι, είτε είναι νέοι αγρότες, ζωικές και φυτικές παραγωγές θα δώσουν σε μια αγορά η οποία πλήττεται από τρεις τομείς αυτή τη στιγμή.

Τέλος, επειδή σας έβαλα το θέμα των γεωπόνων θεωρώ ότι ..... έχουν έλλειψη, άρα λοιπόν και οι δικοί μας και αυτές ειδικά που έχουν και μεγάλο όγκο και μεγάλο φορτίο λόγω το ποσοστό το πληθυσμιακό, πρέπει κάποια στιγμή το Υπουργείο Εσωτερικών να αποφασίσει βάση του οργανογράμματος που στέλνει η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η ΕΝΠΕ, οι

περιφέρειες κατά μεμονωμένες να καλυφθούν αυτές οι θέσεις, γιατί όπως καταλαβαίνετε, δουλεύουν αυτή τη στιγμή αυτοί οι άνθρωποι οι οποίοι στελεχώνουν τις υπηρεσίες μας και τη νύχτα. Άρα λοιπόν άμεσα γεωπόνους, άμεσα να σπρώχνουν αυτή τη δουλειά για να απορροφώνται τα χρήματα σε εθνικό επίπεδο, σε τοπικό επίπεδο και σίγουρα από ευρωπαϊκό επίπεδο που πρέπει να πούμε ότι από εκεί διοχετεύονται.

Τέλος να πω ότι αυτή τη στιγμή δεν έχει εκταμιευθεί ούτε ένα ευρώ. Πρέπει να το δούμε αυτό. Δεν είναι θέμα μεγάλης κουβέντας, για την Τεχνική Βοήθεια. Όπως αναφέρθηκε και για τους συμβούλους, αυτή τη στιγμή έχουν τη Τεχνική Βοήθεια και δεν έχει εκταμιευθεί ένα ευρώ. Είναι θέματα δηλαδή που θα έλεγα από το όνομά μου το Λαδόπουλος, θέλει το λάδι βρε παιδί μου, να κινηθεί η μηχανή. Θέλουν και αυτοί οι άνθρωποι να πάρουν αυτά τα χρήματα, τα οποία ιδρώνουν, κοπιάζουν και ματώνουν κάθε μέρα για να φτάνουμε εμείς και να έχουμε αυτά τα αποτελέσματα.

Κλείνοντας νομίζω ότι έχω καλυφθεί ιδιαίτερα από τον κυβερνητικό τρίο σε όλα. Δηλαδή και αυτά που είχα σημειώσει με είχαν προλάβει οι ιθύνοντες. Θέλω να σας ευχαριστήσω για ακόμη μια φορά που είχα την τιμή να συνομιλήσω μαζί σας. Πάνω από όλα να ενημερωθώ, να αποκτήσω μια κατάρτιση, μια γνώση, κάτι συμπλήρωσα. Και να σας ευχηθώ όλους εσάς στις οικογένειές σας και όλους όσους αγαπάτε, υγεία, χαρά, χαμόγελο και ευτυχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε κ. Λαδόπουλε για τις παρατηρήσεις.

Σημείωσα κάποια πράγματα. Να είναι να δώσουμε κάποιες απαντήσεις και παρατηρήσεις σε αυτά που σημείωσα από εσάς που πήρατε το λόγο.

Στον κ. Τιμοσίδη σε σχέση με αυτά που ανέφερε. Συγνώμη κ. Τιμοσίδη αλλά δεν σας άκουγα καλά στην αρχή. Σημείωσα δυο τρία πραγματάκια, αυτά που μπόρεσα να το καταλάβω.

Για το μέτρο 2 και τους συμβούλους και οι πόροι του είναι από τα μέτρα τα οποία τα ωριμάζουμε. Είναι σε πολύ καλό βαθμό. Υπάρχει ένα προσχέδιο υπουργικής απόφασης το οποίο το συζητάμε και το διαβουλευόμαστε και με την αρμόδια υπηρεσία και την κυρία Πυριοβολή της Ειδικής Υπηρεσίας Εφαρμογής.

Είμαστε στη φάση όπου έχουμε την απάντηση από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους. Ο κ. Σκρέκας ο Υφυπουργός ετοιμάζεται να κάνει και τη σχετική τροπολογία που χρειάζεται για να εγκριθεί και να προχωρήσουμε. Είναι από τα μέτρα τα οποία όπως ανέφερα και στον απολογισμό μου και στην εισήγηση, είναι το μέτρο των γεωργικών συμβουλών και βέβαια η δεύτερη δράση στο μέτρο 16 της συνεργασίας που θα θέλαμε σύντομα στο επόμενο έτος να τα προχωρήσουμε.

Όσον αφορά τους πόρους, οι πόροι που σκεφτόμαστε να χρησιμοποιήσουμε αυτό το μέτρο είναι στα 30 με 40 εκατομμύρια για να τρέξει το επόμενο χρονικό διάστημα. Αλλά αυτό που ήθελα να σας πω είναι ότι τελούμε υπό ιδιαίτερες συνθήκες και η μια συγκεκριμένη είναι η πανδημία του κορωνοϊού.

Είναι και άλλα μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να τρέξουν, αλλά τα χρησιμοποιήσαμε, όπως και αυτό των γεωργικών συμβουλών και τα δασικά και όποια από τα υπόλοιπα γεωργοπεριβαλλοντικά δεν είχαν προκηρυχθεί, τα οποία χρησιμοποιήσαμε με τους αδιάθετους πόρους προκειμένου στην παρούσα φάση και αυτή ήταν η προτεραιότητά μας να αποζημιώσουμε τους αγρότες μας που πλήττονται.

Βρεθήκαμε στον κυκλώνα αυτόν, κάναμε ό,τι μπορούσαμε περισσότερο να κάνουμε παράλληλα με τα 15 εκατομμύρια των κρατικών ενισχύσεων και αυτό το ποσό, το πακέτο που μετέφερε ο Υπουργός Οικονομικών στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης μέσα από τα οποία προσπαθούμε και τους υπόλοιπους κλάδους και υποκλάδους της αγροτικής οικονομίας φυτικής και ζωικής παρακολουθώντας την εξέλιξη της πανδημίας και το πώς επηρεάζονται και πλήττονται, να αποζημιώνουμε όσο γίνεται πιο γρήγορα και αποτελεσματικά. Οπότε στην παρούσα φάση υπήρχε αυτή η προτεραιότητα.

Αλλά κάτι που είναι γενικό και για τους υπόλοιπους που πήραν το λόγο είναι ότι μην ξεχνάμε, ότι πλέον είμαστε στην ευχάριστη θέση για το επόμενο χρονικό διάστημα να έχει εγκριθεί, χθες το ανέφερε και ο Υφυπουργός ο κ. Σκρέκας, υπήρχε πολιτική συμφωνία πλέον παρ' όλο ότι υπήρχαν δυο κράτη που είχαν θέσει το ζήτημα του βέτο, οπότε υπάρχει συμφωνία και για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο. Άρα τον αμιγώς

προϋπολογισμό που θα διατεθεί στο πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης για το 2021 – 2022 και για τα υπόλοιπα, όπως και το Ταμείο Ανάκαμψης.

Υπάρχει πολιτική συμφωνία και για το μεταβατικό κανονισμό μέσα από τις οποίες πηγές χρηματοδότησης, δηλαδή το ΠΑΑ, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ταμείο Ανάκαμψης, δίνει τη δυνατότητα σε συγκεκριμένα και στοχευμένα μέτρα να επαναπροκηρυχθούν. Οπότε μην ανησυχείτε, είναι από τα πράγματα που θα σχεδιάσουμε. Ήδη υπάρχει ένας εσωτερικός σχεδιασμός και συζήτηση. Ήδη έχουν γίνει οι πρώτες κουβέντες και με τους υπουργούς στο τι θα συνεχίσουμε και τι θα επαναπροκηρυχθεί από τα μέτρα τα συγκεκριμένα που αναφέρετε, τουλάχιστον για την επόμενη μεταβατική περίοδο του 2021 – 2022 και από το ΠΑΑ και από το Ταμείο Ανάκαμψης.

Και είναι μέτρα τα οποία τα αναφέρατε και εσείς, τα οποία μέσα από την ευρύτερη φιλοσοφία που διέπει και το Ταμείο Ανάκαμψης που είναι οι επενδύσεις, πράσινες και ψηφιακές, στην αντίστοιχη φιλοσοφία και με το αντίστοιχο προγραμματισμό θα διερευνήσουμε το ποια από τα μέτρα του ΠΑΑ θα προκηρύξουμε χρησιμοποιώντας αυτές τις δυο πολύ σημαντικές πηγές χρηματοδότησης που συνολικά ανέρχονται για τα δυο έτη γύρω στα 1,6 δις. Είναι 650 και 550 για το '21 και για το '22 από το ΠΑΑ και 110 και 220 από το Ταμείο Ανάπτυξης του '21 και του '22 με τους συγκεκριμένους περιορισμούς, ή όρους που θέτει ο μεταβατικός κανονισμός.

Αλλά υπάρχει η δυνατότητα και για σχέδια βελτίωσης και για μεταποίηση και για νέους αγρότες και για συνεργασία και για leader και για όλα αυτά.

Η απορρόφηση που είπατε.

Κ. ΠΥΡΙΟΒΟΛΗ: Μπορώ να συμπληρώσω κάτι, ότι υπογράφηκε το θεσμικό πλαίσιο για τους συμβούλους, γιατί αυτό το περιμέναμε για να βγει. Το εθνικό πλαίσιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, ναι. Κάτι που μου αναφέρει η κυρία Πυριοβολή βεβαίως. Προκειμένου και για το μέτρο 2 για να υπάρχει η κατάλληλη προετοιμασία είναι ότι περιμέναμε και το εθνικό σύστημα όπου εκεί υπήρχαν κάποιες αλλαγές και τροποποιήσεις όσον αφορά την πιστοποίηση των συλλογικών

φορέων οι οποίοι και θα συμμετάσχουν βέβαια στο μέτρο 2. Έγινε η πιστοποίηση των μεμονωμένων, των φυσικών προσώπων, 3.100.

Τώρα υπογράφηκε και η υπουργική απόφαση, υπήρχε μια τροποποίηση, όπου δίνει τη δυνατότητα πλέον ο ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ να μπει καις το δεύτερο στάδιο της πιστοποίησης που είναι όχι τα φυσικά πρόσωπα, αλλά τα συλλογικά. Οι φορείς παροχής γεωργικών συμβουλών, οι οποίοι βεβαίως θα συμμετέχουν στην υλοποίηση του μέτρου. Οπότε έχουμε και αυτό. Είναι όλες οι βασικές προϋποθέσεις πλέον έτοιμες και πάνω σε αυτές θα ξεκινήσουν να ολοκληρώσουμε και τη σχετική υπουργική απόφαση και βέβαια να τρέξουμε και στο μέτρο.

Η απορρόφηση. Το ανέφερε και ο κ. Παππάς είναι ότι μέχρι τώρα οι απορροφήσεις γινόταν από μέτρα ή ανειλημμένων υποχρεώσεων, ή γεωργοπεριβαλλοντικών που ήταν άμεσων και παγίων. Του χρόνου, θα δώσω το λόγο μετά και στον κ. Μανέτα να κάνει μια σύντομη αναφορά. Είναι ότι περιμένουμε και αναμένουμε το ίδιο και μεγαλύτερο ποσοστό απορρόφησης, δηλαδή πάνω από 700 εκατομμύρια από τα επενδυτικά.

Αλλά προσέξτε, τώρα πλέον το βάρος πέφτει στους επενδυτές. Δεν υπάρχει δικαιολογία. Στις περιφέρειες, στους συναδέλφους μελετητές κοκ. Του χρόνου αναμένουμε σχέδια βελτίωσης, σχέδια μεταποίησης και leader. Έχετε δίκιο ότι υπάρχει μια υστέρηση και προσπαθούμε να το λύσουμε και να το αντιμετωπίσουμε σε συνεργασία με τη ΜΟΔ για το πληροφοριακό σύστημα κρατικών ενισχύσεων, το ΠΣΚΕ.

Δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα γι' αυτό κάποια μέτρα πήγανε πίσω, γιατί και οι ανθρώπινοι πόροι της ΜΟΔ είναι περιορισμένοι. Και μην ξεχνάτε με όλη την καλή διάθεση και συνεργασία είναι ότι η ΜΟΔ πρέπει να τρέξει και το ΕΣΠΑ, που το ΕΣΠΑ είναι ένα μεγάλο ποσοστό, μάλλον το μεγαλύτερο. Η βαρύτητα έπεσε σε μέτρα αντιμετώπισης αποζημιώσεων λόγω του κορωνοϊού. Οπότε υπήρχε ένας σημαντικός φόρτος εργασίας και μην ξεχνάτε ότι είναι και ιδιαίτερες οι συνθήκες. Δεν λειτουργούμε υπό κανονικές συνθήκες. Έχουμε τηλεργασία, έχουμε, έχουμε, έχουμε στις υπηρεσίες και των Υπουργείων και των Περιφερειών κοκ.

Άρα δόθηκε προτεραιότητα γιατί υπάρχει άμεση και αμεσική συνεργασία με τη ΜΟΔ, με τον Πρόεδρο τον κ. Παπαδημητρίου, αλλά και σε

επίπεδο Υπουργών και Υφυπουργών. Ο κ. Βορίδης με τον κ. Γεωργιάδη και ο κ. Σκρέκας με τον κ. Τσακίρη, προχωρήσαμε και στην χρηματοδότησή τους και στην εκταμίευση ενός σημαντικού ποσού από την τεχνική βοήθεια προκειμένου να τους βοηθήσουμε να προσλάβουν πιο γρήγορα και ευέλικτα και προσωπικό και συμβούλους προκειμένου να έχουμε πληροφορικάριους που θα ενισχύσουν το έργο των πληροφορικάριων της ΜΟΔ, αλλά όπως είπα δόθηκε βαρύτητα στα σχέδια βελτίωσης και στη μεταποίηση προκειμένου να τελειώσουμε με αυτά και τα αιτήματα πληρωμής από εδώ και πέρα να κινούνται και να υλοποιούνται ομαλά, οπότε περιμένουμε να δούμε και αιτήματα πληρωμής στα σχέδια βελτίωσης και στα σχέδια μεταποίησης.

Σας έκανε και την παρουσίαση ο κ. Αποστολόπουλος όπου πλέον έχει δημιουργηθεί, μάλλον λειτουργεί, το εργαλείο της δυνατότητας εκχώρησης πρόσθετης πράξης και βέβαια πλέον λειτουργεί για πρώτη φορά και αυτό χρηματοδοτικό εργαλείο μέσω του Ταμείου Αγροτικών Εγγυήσεων όπου μπορεί ο συγκεκριμένος επενδυτής σχεδίων βελτίωσης ή μεταποίησης, να δανειοδοτηθεί μέσα από τις τράπεζες αυτές.

Οπότε αναμένουμε και αυτό να παίξει σημαντικό ρόλο. Γι' αυτό σας λέω ότι η επόμενη χρονιά θα είναι μια ιδιαίτερη σημαντική χρονιά, όπως ήταν η φετινή ιδιαίτερη όλων των συνθηκών και της τεχνογνωσίας και των διαδικασιών που έπρεπε να αναπτύξουμε και να τρέξουμε για να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε και την πανδημία, αλλά και τις απαιτήσεις του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Το επόμενο έτος, το 2021 θα είναι το επενδυτικό έτος του ΠΑΑ. Οπότε το περιμένουμε και αυτό με μεγάλη ανυπομονησία.

Όπως σας είπα, στο ΠΣΚΕ δόθηκε προτεραιότητα σε αυτά τα μέτρα. Σε επικοινωνία που έχουμε και με τον Παπαδημητρίου, τον Πρόεδρο, τώρα ετοιμάζονται και μπαίνει σε γραμμή ή χρονοπρογραμματισμό εφαρμογής και τα υπόλοιπα που αναφέρατε, η δεύτερη δόση από το 6.1, από το 14χίλιaro, από το Leader.

Και βέβαια αυτά που είναι οι δεύτερες και τελικές δόσεις και βέβαια υπάρχει σε δεύτερη φάση, η δεύτερη προτεραιότητα είναι αυτό και τρίτη προτεραιότητα είναι τα νέα μέτρα, όπως αυτό που αναφέρατε, τα σχέδια βελτίωσης για τα αρδευτικά, όπου υπάρχει, είναι έτοιμο το θεσμικό πλαίσιο, υπογεγραμμένο κλπ, η πρόσκληση είναι εύκολο να βγει, απλώς στην

επικοινωνία και στη συνεννόηση που είχαμε με τη ΜΟΔ, με τον κ. Παπαδημητρίου είναι ότι βάλαμε κάποιες προτεραιότητες, οπότε η δημιουργία του ΠΣΚΕ, του πληροφοριακού για το νέο μέτρο έχει πάει λίγο παραπίσω, αλλά και αυτό ολοκληρώνοντας η πλατφόρμα για τα σχέδια, για τη μεταποίηση, για τη δεύτερη δόση των νέων αγροτών, για τα leader κλπ, θα έρθει και η σειρά από το 4.1.2 θα δημιουργηθεί η πλατφόρμα και αυτό να προκηρυχθεί και να τρέξει.

Υπερδεσμεύσεις. Να το πούμε με απλά λόγια αγαπητέ κ. Σκορδά, ό,τι είναι να γίνει έγινε. Ασχοληθείτε λίγο με την υλοποίηση τώρα και σας είπα έρχεται και νέο ΠΑΑ και Ταμείο Ανάκαμψης. Μη μπουκώσουμε στο τέλος. Δεν μπορούμε να δουλέψουμε. Θα το δούμε αυτό. Να ξέρετε ότι έγινε μια κουβέντα και θα δούμε τι μπορεί να γίνει, αν υπάρχει η δυνατότητα, δηλαδή ήδη αξιολογημένες προτάσεις στα διάφορα μέτρα, αν μπορούν να χρηματοδοτηθούν, ή να ενταχθούν σε αυτά τα νέα μέτρα. Θα το δούμε και αυτό. Διερευνούμε όλες τις δυνατές πιθανότητες.

Για τα σχόλια του κ. Κουρή και του κ. Λαδόπουλου με τις περιφέρειες, όντως το ανέφερε ο κ. Παππάς δημιουργήσανε και αναπτύξανε μια καινούργια μεθοδολογία συνεργασίας, κάναμε και την ομάδα με τους θεματικούς αντιπεριφερειάρχες, που όντως δουλεύει και συζητάμε και ανταλλάσσουμε απόψεις και γίνουμε θέματα και υπάρχει άμεση και συχνή επικοινωνία, προσπαθούμε να κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε. Αντιλαμβανόμαστε ότι και εσείς έχετε πιέσεις διαφόρων ειδών και με προσωπικό και με τεχνογνωσία και με αποστάσεις και με τον κορωνοϊό τώρα και με έκτακτα καιρικά φαινόμενα. Και εσείς καλείστε να τα αντιμετωπίσετε όλα αυτά. Πραγματικά και εμείς από εδώ το αντιλαμβανόμαστε και προσπαθούμε να κάνουμε όσο πιο σύντομα και πριν από εσάς για εσάς. Νομίζω ότι μέχρι τώρα καλά πάμε. Υπάρχουν θεματάκια, τα αντιμετωπίζουμε, τα λύνουμε. Είναι μια καλή ομάδα αυτή που έχουμε δημιουργήσει και συζητάμε και είμαστε και εσείς και εμείς στη διάθεσή σας να τα αντιμετωπίζουμε. Οπότε νομίζω ότι έχουμε στήσει ένα καλό μηχανισμό και πιστεύω και του χρόνου να είμαστε όλοι καλά θα τα πάμε ακόμα καλύτερα.

Αν δεν είναι κάποιος άλλος που θα ήθελε κάτι να πει, να συνεχίσουμε με την διάταξη της Επιτροπής μας. Δεν υπάρχει κάτι. Όχι.

Οπότε τώρα αν είναι να κλείσουμε με τα συμπεράσματα της συνεδρίασης, προκειμένου να περάσουμε στην έγκρισή τους.

Συμπεράσματα της 9^{ης} Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης Ελλάδας 2014 – 2020, την 11^η Δεκεμβρίου 2020.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης Ελλάδας 2014 – 2020, η οποία συγκροτήθηκε με την αριθμ. Πρωτοκόλλου 590/3-3-2016 απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, όπως αυτή ισχύει κάθε φορά, συνήλθε σήμερα Παρασκευή 11 Δεκεμβρίου 2020 μέσω τηλεδιάσκεψης κατόπιν της υπ' αριθμού πρωτοκόλλου 3253/3-12-2020 πρόσκλησης του Προέδρου της Επιτροπής Παρακολούθησης κ. Κωνσταντίνου Μπαγινέτα Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων για την 9^η συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης και ενημέρωση των μελών για θέματα σχετικά με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020.

Στο πλαίσιο αυτό στη συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης παρέστη η πλειοψηφία των μελών, ήτοι ποσοστό 70% με δικαίωμα ψήφου και αφού διαπιστώθηκε απαρτία, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. Α του κανονισμού Εσωτερικής Λειτουργίας της Επιτροπής που ορίζει ότι απαρτία υπάρχει όταν παρίσταται το 60% των μελών με δικαίωμα ψήφου, εγκρίθηκε η ημερήσια διάταξη όπως προέκυψε κατά τη συνεδρίαση.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης ΠΑΑ με την εισήγησή του επισήμανε την ιδιαίτερα ικανοποιητική πρόοδο υλοποίησης του ΠΑΑ 2014 - 2020, παρά την εξαιρετικά δύσκολη οικονομική συγκυρία και τις νέες συνθήκες που επικρατούν εξαιτίας της πανδημίας του covid 19.

Επιπλέον σημείωσε ότι αν και τηρούνται σε μεγάλο βαθμό τα χρονοδιαγράμματα και οι στόχοι παραμένει η ανάγκη για την περαιτέρω εντατικοποίηση των προσπάθειών όλων και κατά το νέο έτος με έμφαση στα μέτρα εκείνα που έχουν τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα και συνεισφορά στους στόχους του ΠΑΑ.

Επισήμανε την άμεση ανταπόκριση που υπήρξε σχετικά με τις δυσμενείς επιπτώσεις της πανδημίας covid 19 στον αγροδιατροφικό τομέα και τις λήψεις μέτρων για την ανακούφιση του παραγωγικού κόσμου και την

τόνωση της αγροτικής οικονομίας, καθώς και την επιτάχυνση της υλοποίησης και την προτεραιοποίηση ενεργοποίηση νέων δράσεων του ΠΑΑ που συνάδουν με τις κατευθύνσεις της νέας ΚΑΠ για μια περισσότερο πράσινη και ψηφιακή γεωργία.

Στο πλαίσιο αυτό ανέφερε τις εξής ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν. Ενεργοποιήθηκε το μέτρο 21 με την 7^η τροποποίηση του προγράμματος για την ενίσχυση των παραγωγών ελαιολάδου, προβλέφθηκε έγκαιρα μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων απλοποίησης διαδικασιών και κανόνων για τη διευκόλυνση των δικαιούχων του ΠΑΑ στην υλοποίηση των επενδυτικών τους σχεδίων. Προκηρύχθηκε το μέτρο 7.3 «ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών στις αγροτικές περιοχές». Ενεργοποιήθηκε το μέτρο 3.1 που αφορά στην υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας βιολογικής παραγωγής. Ενεργοποιήθηκε το μέτρο 5.1 με στόχο τη χρηματοδότηση επενδύσεων αντιχαλαζικής προστασίας από παραγωγούς και συλλογικά σχήματα.

Προκηρύχθηκε η δράση του Κομφούζιου με στόχο τον περιορισμό της εφαρμογής φυτοπροστατευτικών προϊόντων σε καλλιέργειες. Ενεργοποιήθηκε το μέτρο του σχεδίου βελτίωσης για την εξοικονόμηση νερού, για τη στήριξη των αγροτικών περιοχών σε μετάβαση, δηλαδή των περιοχών που υφίσταται τις επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης. Ανακοινώθηκε προς δημοσίευση της πρόσκλησης του μέτρου 6.1 εγκατάσταση νέων γεωργών στις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης και Φλώρινας.

Όσον αφορά στην 8^η τροποποίηση του ΠΑΑ ανέφερε ότι προβλέφθηκε η δυνατότητα διεύρυνσης της επιλεξιμότητας στο μέτρο της εξισωτικής αποζημίωσης με την προσθήκη τοπικών κοινοτήτων στις περιφερειακές ενότητες Κοζάνης, Γρεβενών και Αρκαδίας στο πλαίσιο της στήριξης των αγροτικών περιοχών σε μετάβαση.

Η ενεργοποίηση μιας νέας δράσης για την πρόληψη αντιμετώπισης της πανώλης των χοίρων, η δυνατότητα τηλεκατάρτισης των νέων γεωργών από τον ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, δεδομένων των συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί από την πανδημία, καθώς και η μεταφορά των απαιτούμενων κοινοτικών πόρων και τη συγχρηματοδότηση της εξισωτικής αποζημίωσης του τρέχοντος έτους.

Ταυτόχρονα ενημέρωσε τα μέλη ότι στο πλαίσιο της ίδιας τροποποίησης η υπηρεσία πρότεινε τη μεταφορά ενός μικρού μέρους εθνικών πόρων της τάξης των 2 εκατομμυρίων ευρώ, από τους αντίστοιχους πρόσθετους εθνικούς πόρους που αποδεδμεύονται από το μέτρο 13 για την ενίσχυση του συνόλου των επιλέξιμων δικαιούχων του μέτρου 21.

Πέραν των ανωτέρω αναφέρθηκε στην πρόοδο που είχε επιτευχθεί στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής στήριξης των επενδύσεων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της οικονομίας, μέσα από την πλήρη ενεργοποίηση και διεύρυνση της συμμετοχής του χρηματοπιστωτικού τομέα στα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΠΑΑ, με στόχο τη μόχλευση πόρων άνω των 400 εκατομμυρίων ευρώ.

Επίσης επισήμανε ότι τη νέα χρονιά θα κληθούμε όλοι μας να δεσμεύσουμε επιπλέον πόρους σε προκηρύξεις και νέα έργα, στο πλαίσιο των προβλέψεων του μεταβατικού κανονισμού για τους πόρους του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου και του Ταμείου Ανάκαμψης που θα διατεθούν στη χώρα μας την 2ετία 2021 – 2022, γεγονός που μας επιφορτίζει με επιπλέον υποχρεώσεις στις οποίες θα πρέπει να ανταποκριθούμε με επιτυχία.

Τέλος αναφερθήκαμε στον προγραμματισμό και στην πορεία υλοποίησης ενεργειών διαβούλευσης και προετοιμασίας του στρατηγικού σχεδίου της νέας ΚΑΠ, όπως στην ενεργό συμμετοχή και διαβούλευση των σχεδίων κανονισμών για τη νέα ΚΑΠ, αλλά και των προτάσεων της Επιτροπής για τις νέες στρατηγικές, στην εκπόνηση της swot analysis και τον προσδιορισμό των αναγκών του αγροδιατροφικού μας τομέα. Στη σύναψη διεθνούς συμφωνίας συνεργασίας με την Παγκόσμια Τράπεζα για την αρτιότερη προετοιμασία του Υπουργείου μας.

Στη στενή συνεργασία και επικοινωνία με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής DG AGRI και Geo Hab, με τις οποίες διαβουλευόμαστε στη βάση προόδου κατάρτισης του στρατηγικού σχεδίου στη συνέχιση της υλοποίησης του πλάνου μας για την ευρύτερη διαβούλευση της νέας ΚΑΠ.

Αποφάσισε:

1. Την έγκριση των πρακτικών της 8^{ης} συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης. Τα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης ενέκριναν

ομόφωνα τα πρακτικά της Επιτροπής Παρακολούθησης, όπως αυτά συμπεριλήφθηκαν στο φάκελο της 8ης συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης και εστάλησαν στα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης μέσω ΔΙΑΥΛΟΥ.

2. Την έγκριση πρόσθετης εθνικής χρηματοδότησης για το μέτρο 21. Τα μέλη της Επιτροπής παρακολούθησης ενέκριναν την πρόταση πρόσθετης εθνικής χρηματοδότησης ύψους 2 εκατομμυρίων ευρώ για το μέτρο 21, έτσι ώστε να πληρωθεί στο ακέραιο το σύνολο των δικαιούχων του και εξουσιοδότησαν τον πρόεδρο της Επιτροπής Παρακολούθησης και την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΑΑ για την οποιαδήποτε επεξεργασία και διαπραγμάτευση με τις Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της σχετικής πρότασης στην 8^η τροποποίηση του ΠΑΑ 2014 – 2020.

Β. ΕΛΑΒΕ ΓΝΩΣΗ για:

1. Την Πρόοδο Υλοποίησης του ΓΙΑΑ 2014-2020

Παρουσιάστηκε από τη Μονάδα Χρηματο-οικονομικών Ροών & ΟΠΣΑΑ, της ΕΥΔ ΠΑΛ η πρόοδος υλοποίησης του ΠΑΑ 2014-2020, με έμφαση στα ακόλουθα στοιχεία:

- Πληρωμές και δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι την 1^η Δεκεμβρίου 2020 για τις οποίες το ποσοστό απορρόφησης είναι 58,46%.
- Στην τήρηση και επίτευξη του κανόνα n+3,
- Στην πορεία υλοποίησης των ανειλημμένων υποχρεώσεων,
- Στην υλοποίηση / προγραμματισμό ανά ενεργοποιημένο Μέτρο,
- Στην έκδοση νέων Προσκλήσεων μέτρων δράσεων του ΠΑΑ 2014 - 2020.
- Στα μέτρα επιτάχυνσης της υλοποίησης του ΠΑΑ 2014 – 2020

2. Το Ταμείο Εγγυήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης.

Πραγματοποιήθηκε από τη Μονάδα Θεσμικής Υποστήριξης και Αξιολόγησης ενημέρωση σχετικά με το Ταμείο Εγγυήσεων Αγροτικής

Ανάπτυξης και την πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί ως προς την εφαρμογή του.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης ενέκρινε τον προγραμματισμό της επόμενης συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης εντός του δεύτερου τριμήνου του 2021.

Εγκρίνονται;

ΜΕΛΗ: Εγκρίνονται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγκρίνονται.

Εφόσον συμφωνούμε με τα συμπεράσματα, μπορούμε να κλείσουμε τη σημερινή Επιτροπή Παρακολούθησης. Πριν να κλείσουμε όμως θα ήθελα λίγο να δώσω το λόγο και στους δυο Προϊσταμένους που είναι σήμερα μαζί μας τον κ. Μανέτα της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης και την κυρία Πυριοβολή της Ειδικής Υπηρεσίας Εφαρμογής γιατί μέσα σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα, το 2020 με τη συνεργασία, τη συμβολή, τη βοήθεια αυτών και των στελεχών και του προσωπικού των Διαχειριστικών Αρχών και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων βεβαίως της αρμόδιας Γενικής Διεύθυνσης καταφέραμε όλοι μαζί να πετύχουμε αυτά που παρουσιάσαμε σήμερα.

Ο λόγος στην κυρία Πυριοβολή.

Κ. ΠΥΡΙΟΒΟΛΗ: Καλημέρα και από εμένα. Να σας ευχαριστήσω για τη συνεργασία που έχουμε με όλους και με τους φορείς και με τους ΕΦΔ και με τις περιφέρειες ακόμα είμαστε στη διάθεσή σας να συνεννοηθούμε, συνεννοούμαστε συνήθως. Εκείνο που θέλω να πω είναι ότι όπως είπε και ο Γενικός πριν, η επόμενη χρονιά είναι η χρονιά της υλοποίησης γιατί κακά τα ψέματα, τα επενδυτικά μέτρα δεν είναι εμπροσθοβαρή μέτρα. Είναι το πρώτο κομμάτι μέχρι τις εντάξεις αλλά το βαρύ κομμάτι και η απορρόφηση των έργων και η υλοποίησή τους και το τέλος τους είναι στο τέλος του ΠΑΑ και ήδη βρισκόμαστε στην τελευταία χρονιά. Άρα πρέπει να δώσουμε το βάρος μας εκεί, να πετύχουμε τα έργα αυτά που έχουμε εντάξει.

Να ευχηθώ σε όλους να περάσετε καλές γιορτές και να σας ευχαριστήσω για άλλη μια φορά. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε την κυρία Πυριοβολή.

Η κυρία Μαυριά από την Υπηρεσία Συντονισμού Εφαρμογής έχει το λόγο.

Π. ΜΑΥΡΙΑ: Καλημέρα σε όλους. Ευχαριστώ που μας καλέσατε. Συγχαρητήρια για την πορεία του Προγράμματος. Ζήτησα το λόγο γιατί στην απόφαση, όπως έχει διατυπωθεί η μεταφορά των 2 εκατομμυρίων, έτσι όπως το έχετε διατυπώσει, είναι σαν να αυξάνεται το πρόγραμμα κατά 2 εκατομμύρια. Δεν έχει διατυπωθεί ότι μεταφέρεται από το μέτρο 13 και θα ήθελα να γίνει αυτή η διόρθωση παρακαλώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ναι, εντάξει θα το διορθώσουμε. Ευχαριστούμε για την παρατήρηση.

Π. ΜΑΥΡΙΑ: Καλές γιορτές. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επίσης.

Ο λόγος στον κ. Μανέτα για ένα σύντομο σχόλιο.

Γ. ΜΑΝΕΤΑΣ: Ευχαριστώ πολύ Γενικέ. Καλημέρα και από εμένα. Δεν έχω τίποτα περισσότερο να προσθέσω από όσα ειπώθηκαν από τους Υπουργούς μας, από τον Γενικό Γραμματέα, από την κυρία Πυριοβολή και βέβαια να σας ευχαριστήσω, παρά μόνο να σας ευχαριστήσω για τη συνεισφορά σας στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Είναι ένα πρόγραμμα δύσκολο ομολογουμένως. Πολλά τα μέτρα του, πολλές οι δράσεις του, πολύ φιλόδοξοι οι στόχοι του. Πόσο μάλλον αν αναλογιστούμε ότι είμαστε στο 5^ο έτος της εφαρμογής του.

Έχουν ενεργοποιηθεί πλέον όλα τα προβλεπόμενα μέτρα, ή σχεδόν όλα. Οι απαιτήσεις είναι πολύ υψηλές σε επίπεδο πλέον εφαρμογής, υλοποίησης, διευκόλυνσης των επενδυτών μας να φέρουν τις επενδύσεις που θέλουμε και την απορρόφηση βεβαίως την προσδοκόμενη. Αξίζουν πολλά συγχαρητήρια στους φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση του προγράμματος από τις περιφέρειες, από τα συναρμόδια υπουργεία και φορείς. Να ευχαριστήσουμε πάρα πολύ γιατί έχουμε μια πολύ καλή συνεργασία με όλους και με το Υπουργείο Ανάπτυξης που μας διευκολύνει με τη ροή χρηματοδότησης, γιατί όσο περνάει ο καιρός τόσο μεγαλύτερες γίνονται οι χρηματοδοτικές ανάγκες του προγράμματός μας.

Να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία είναι συνέχεια σταθερά κοντά μας και ξέρουμε ότι αντιμετώπισε πολλές

δυσκολίες στις τροποποιήσεις που υποβάλαμε τη φετινή χρονιά ούτως ώστε να πάρουμε την έγκριση και να εξασφαλίσουμε μέσα σε χρόνο ρεκόρ, όπως ειπώθηκε, την έγκριση του μέτρου για την ελιά, η οποία αφού ελήφθη βέβαια έγινε η πρόσκληση και θα πληρωθεί μέσα σε δυο μήνες από την υποβολή του σχετικού αιτήματος. Είναι μια πολύ σημαντική επιτυχία που μας γεμίζει αισιοδοξία να συνεχίσουμε με τους ίδιους ρυθμούς και τη νέα χρονιά. Ελπίζουμε όχι με κορωνοϊό, ούτως ώστε να απαλλαχτούμε από αυτή την πανδημία και να μπορέσουμε να αφοσιωθούμε ακόμα περισσότερο στο έργο που έχουμε να επιτελέσουμε.

Επενδυτικό το έτος το καινούργιο, κυρίως για τις περιφέρειες ο στόχος της υλοποίησης των σχεδίων βελτίωσης των νέων γεωργών της δεύτερης δόσης, της μεταποίησης της παραλαβής των επενδύσεων και βεβαίως τις ομάδες τοπικής δράσης για να φέρουν τα προσδοκόμενα όσον αφορά την υλοποίηση σε δημόσια και ιδιωτικά έργα. Και βεβαίως υψηλές προσδοκίες και για τους φορείς του Υπουργείου μας, οι οποίοι υλοποιούν μεγάλα δημόσια έργα και τα οποία πλέον μετά από 1,5 χρόνο έχουν την κατάλληλη ωριμότητα, ούτως ώστε να πάρουμε και από εκεί τις απορροφήσεις που ζητάμε.

Ο στόχος για την επόμενη χρονιά είναι ακόμα μεγαλύτερος. Πρέπει να ξεπεράσουμε τα 700 εκατομμύρια ευρώ που πετύχαμε φέτος. Νομίζω ότι είναι εφικτό, εφόσον όλα έχουν την ωριμότητα τα μέτρα μας και με αυτά να κλείσω για να μην σας κουράζω, να σας ευχαριστήσω για άλλη μια φορά και να ευχηθώ καλές γιορτές και τη νέα χρονιά να είναι ακόμα καλύτερη με όλους μας υγιείς και δυνατούς.

Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ευχαριστούμε κ. Μανέτα.

Να προσθέσω και εγώ στις ευχαριστίες, βέβαια και όλες τις Υπηρεσίες του Υπουργείου και τους εποπτευόμενους φορείς, ιδίως και τον ΟΠΕΚΕΠΕ και τον ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ που συμμετέχουν και ανταποκρίνονται και πληρώνουν και μας βοηθάνε και έχουμε συνεργασία καλή και βέβαια μια προσωπική χροιά γιατί στο πλαίσιο αυτό της φετινής χρονιάς που ήταν μια πολύ ιδιαίτερη και νομίζω ότι θα τη θυμόμαστε για πολλά χρόνια από εδώ και

πέρα, η συνεργασία που υπήρχε ανάμεσα και σε πολλά συναρμόδια υπουργεία.

Δηλαδή εγώ προσωπικά παρ' όλο που δεν είναι σήμερα μαζί μας ο Δημήτρης Σκάλκος, γιατί τη συνεργασία που είχαμε και με τον Δημήτρη Σκάλκο στο Υπουργείο Ανάπτυξης, αλλά και με τον κ. Χρήστο Τριαντόπουλο στο Υπουργείο Οικονομικών σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων είναι ότι κάτω από δύσκολες συνθήκες που έπρεπε να αντιμετωπίσουμε και να επιλύσουμε και να ασχοληθούμε με θέματα που δεν υπήρχε η τεχνογνωσία εντός ή εκτός Ελλάδος, τελικά υπήρχε μια πάρα πολύ καλή συνεργασία. Και αυτό βέβαια μεταφράστηκε και σε καλά αποτελέσματα, όσο καλύτερα μπορούσαμε να πετύχουμε δεδομένου των συνθηκών κάτω από τις οποίες όλοι μας λειτουργούσαμε.

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω και πάλι για τη συμμετοχή σας. Να ευχαριστήσω επίσης τα στελέχη της Διαχειριστικής Αρχής που επιμελήθηκαν την όλη προετοιμασία και διοργάνωση της σημερινής ξεχωριστής και ιδιαίτερης Επιτροπής Παρακολούθησης και να ευχηθώ σε όλες και όλους σας από καρδιάς καλές γιορτές και να υποδεχτούμε τη νέα χρονιά με υγεία, αισιοδοξία και ακόμα μεγαλύτερη διάθεση για δημιουργία και προσφορά.

Καλές γιορτές σε όλους.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ